

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้บทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (e-learning) และวิธีการสอนแบบปกติ
ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544
 - 1.1 สาระและมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย
 - 1.2 มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น
 - 1.3 หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนวัดลานบุญ
2. แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการอ่าน
 - 2.1 ความหมายของการอ่าน
 - 2.2 ความสำคัญของการอ่าน
 - 2.3 จุดมุ่งหมายในการอ่าน
 - 2.4 ความสนใจในการอ่านของเด็ก
3. แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ
 - 3.1 ความหมายของการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ
 - 3.2 ความสำคัญของการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ
 - 3.3 ประโยชน์ของการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ
 - 3.4 ลำดับขั้นและหลักการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ
 - 3.5 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ
4. แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์
 - 4.1 ความหมายของบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (e-learning)
 - 4.2 คุณสมบัติและลักษณะสำคัญของบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (e-learning)

- 4.3 องค์ประกอบของบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (e-learning)
- 4.4 ประโยชน์ของบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (e-learning)
- 5. แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนแบบปกติ
- 6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 6.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 6.2 งานวิจัยต่างประเทศ

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

กระทรวงศึกษาธิการ (2545, หน้า 3-7) กล่าวว่า หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน-พุทธศักราช 2544 เป็นหลักสูตรแกนกลางหรือหลักสูตรระดับชาติ ที่มุ่งพัฒนาคนไทย ทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ ให้เป็นมนุษย์ ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ตลอดจนการดำรงชีวิตให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ อย่างมีความสุข และเปิดโอกาสให้สังคมได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและพัฒนา หลักสูตรเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนหรือท้องถิ่น จึงถือว่าเป็นการพัฒนา คนไทยอย่างแท้จริง

สาระและมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

การจัดการความรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคน มีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด การเรียนรู้ มุ่งปลูกฝังปัญญา การพัฒนาการคิดของผู้เรียนให้มีความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ มุ่งพัฒนาความสามารถทางด้านอารมณ์ เห็นคุณค่าของตนเอง เข้าใจตนเอง เห็นอกเห็นใจผู้อื่น และสามารถแก้ปัญหาข้อขัดแย้งทางอารมณ์ได้อย่าง ถูกต้องเหมาะสม

ภาษาไทยเป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้หลักในโครงสร้างหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการวางรากฐานการเรียนรู้ด้านต่าง ๆ ของผู้เรียนแต่ละระดับชั้น ให้ต่อเนื่องและเชื่อมโยงกันตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะทั้ง 4 ด้าน คือ ฟัง พูด อ่าน และเขียน และเป็นเครื่องมือในการสืบเสาะแสวงหาความรู้ เพื่อนำมาปรับประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับชีวิตประจำวันได้ รายละเอียดของสาระที่เป็นองค์ความรู้และมาตรฐานการเรียนรู้ มีดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิชาการ, 2544, หน้า 12)

สาระที่ 1 การอ่าน เป็นสาระที่ใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิด ไปใช้ตัดสินใจ แก้ปัญหา และสร้างวิสัยทัศน์ในการดำเนินชีวิต และมีนิสัยรักการอ่าน

สาระที่ 2 การเขียน เป็นสาระที่ใช้กระบวนการเขียน เขียนสื่อสาร เขียนเรียงความ ย่อความ และเขียนเรื่องราวในรูปแบบต่าง ๆ เขียนรายงานข้อมูลสารสนเทศและรายงาน การศึกษาค้นคว้าอย่างมีประสิทธิภาพ

สาระที่ 3 การฟัง การดู และการพูด เป็นสาระที่สามารถเลือกฟังและดูอย่างมี วิจารณ์ญาณ และพูดแสดงความรู้ ความคิด ความรู้สึกในโอกาสต่าง ๆ อย่างมีวิจารณ์ญาณ และสร้างสรรค์

สาระที่ 4 หลักการใช้ภาษา เป็นสาระที่เข้าใจธรรมชาติของภาษาและหลักภาษาไทย การเปลี่ยนแปลงของภาษาและพลังของภาษา ภูมิปัญญาทางภาษา และรักษาภาษาไทย ไว้เป็นสมบัติของชาติ สามารถใช้ภาษาแสวงหาความรู้ เสริมสร้างลักษณะนิสัย บุคลิกภาพ และความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับวัฒนธรรม อาชีพ สังคม และชีวิตประจำวัน

สาระที่ 5 วรรณคดีและวรรณกรรม เป็นสาระที่เข้าใจและแสดงความคิดเห็น วิจารณ์วรรณคดีและวรรณกรรมไทยอย่างเห็นคุณค่า และนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น

การอ่านนั้นเป็นทักษะสำคัญ เพราะเป็นทักษะพื้นฐานที่ใช้ ในการรับสารจาก สื่อแขนงต่าง ๆ และการอ่านยังเป็นเครื่องมืออันสำคัญที่จะช่วยพัฒนาความคิด ส่งเสริม ให้เกิดกระบวนการคิด อันจะนำไปสู่การฟัง การพูด และการเขียน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 3 สาระที่ 1 การอ่าน ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ที่กำหนดไว้มีดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิชาการ, 2544, หน้า 18-20)

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ	
ห้องสมุดฯ วิจัย	
วันที่.....	25 ก.ค. 2555
เลขทะเบียน.....	247949
เลขเรียกหนังสือ.....	

1. สามารถอ่านอย่างมีประสิทธิภาพและอ่านได้เร็วยิ่งขึ้น เข้าใจวงศัพท์กว้างขวาง เข้าใจสำนวนโวหาร การบรรยาย พรรณนา อธิบาย อุปมา และสาธก สามารถใช้บริบท การอ่านสร้างความเข้าใจการอ่าน และใช้แหล่งความรู้พัฒนาประสบการณ์และความรู้ กว้างขวางขึ้น นำความรู้และประสบการณ์มาใช้ตัดสินใจและแก้ปัญหา สร้างวิสัยทัศน์ ในการดำเนินชีวิต

2. สามารถแสดงความคิดเห็นเชิงวิเคราะห์เกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน ประเมินค่าทั้งข้อดี และข้อด้อยได้อย่างมีเหตุผล โดยใช้แผนภาพความคิดและกระบวนการคิดวิเคราะห์ อย่างหลากหลายมาพัฒนาการอ่าน สามารถเล่าเรื่อง ย่อเรื่อง ถ่ายทอดความรู้ ความคิด จากการอ่านไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิตและใช้การอ่านในการตรวจสอบความรู้

3. สามารถอ่านในใจและอ่านออกเสียงตามลักษณะคำประพันธ์ที่หลากหลาย และวิเคราะห์คุณค่าด้านภาษา เนื้อหา และสังคม จำบทประพันธ์ที่มีคุณค่าโดยนำไปใช้อ้างอิงได้ เลือกอ่านหนังสือและสื่อสารสนเทศ ทั้งสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ อย่างกว้างขวาง เพื่อพัฒนาตนด้านความรู้และการทำงาน มีมารยาทการอ่าน และนิสัยรักการอ่าน

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 3 สาระที่ 1 การอ่าน เน้นการอ่านอย่างมีประสิทธิภาพ เข้าใจสำนวนโวหาร การเปรียบเทียบ การตีความ อ่านแล้วนักเรียนสามารถแสดงความคิดเห็นเชิงวิเคราะห์คุณค่า ด้านเนื้อหา ภาษา สังคม เพื่อนำความรู้ที่ได้จากการอ่าน ไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิต เพื่อให้บรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ ผู้สอนจึงจำเป็นต้องเน้นฝึกทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ เพราะทักษะการอ่านมีความสำคัญต่อการวิเคราะห์สารที่อ่าน เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการอ่านมากที่สุด ดังที่เนาวรัตน์ แต่งยิม (2541, หน้า 64) กล่าวว่า การอ่านช่วยทำให้มนุษย์เข้าใจตนเอง เข้าใจผู้อื่น และเข้าใจสิ่งแวดล้อม สามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของสังคม การอ่าน ช่วยให้รู้ข่าวสารข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นสามารถนำความรู้ที่ได้ไปพัฒนาตนเอง ให้ดียิ่งขึ้น

หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนวัดลานบุญ

หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนวัดลานบุญ สำนักงานเขตลาดกระบัง ได้จัดการเรียนรู้อย่างอิงหลักสูตรแกนกลาง ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนฯ ได้จัดโครงสร้างรายวิชา โดยให้ผู้เรียนได้ศึกษาวิเคราะห์การอ่านและฟังอย่างมีวิจารณญาณ แสดงความคิดเห็นเชิงวิจารณ์และวิเคราะห์วินิจจัยเรื่องที่อ่านและฟังอย่างมีเหตุผล พูดและเขียนได้ชัดเจนถูกต้องเหมาะสม ตรงตามจุดประสงค์ สามารถแสดงออกเชิงสร้างสรรค์ ทั้งการพูดและการเขียน อ่านและฟังสิ่งที่มีประโยชน์ตลอดเวลา และมีมารยาทในการใช้ภาษา โดยใช้กระบวนการปฏิบัติ กระบวนการสร้างความรู้ความเข้าใจ กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาสมรรถภาพการเรียนรู้ การศึกษาค้นคว้า นำความคิดไปใช้ในการตัดสินใจแก้ไขปัญหา และสร้างวิสัยทัศน์ในการดำเนินชีวิตให้สอดคล้องกับขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมไทย สามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตจริงได้

ดังนั้น การวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้บทเรียนอีเลิร์นนิ่ง (e-learning) และวิธีการสอนแบบปกติ จึงมีความสอดคล้องกับการจัดการศึกษาของหลักสูตรแกนกลางและหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนวัดลานบุญ สำนักงานเขตลาดกระบัง เพราะบทเรียนอีเลิร์นนิ่ง (e-learning) เรื่องการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ สามารถพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี และช่วยพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดอย่างเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจเกี่ยวกับตนเอง และสังคมได้อย่างเหมาะสม

แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการอ่าน

การอ่านเป็นทักษะการเรียนรู้ทางภาษาที่สำคัญต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของมนุษย์ เพราะการอ่านเป็นเครื่องมือในการรับสารที่ช่วยให้ตนเองรู้เท่าทันสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา และเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ ช่วยให้เกิดทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล ช่วยให้ผู้อ่านรู้จักวิเคราะห์ สามารถตัดสินใจปัญหา และวินิจจัย

สิ่งที่อ่านได้อย่างถูกต้อง ซึ่งการอ่านนั้นเป็นสิ่งที่ควรฝึกฝนให้เกิดความชำนาญ จนสามารถนำความรู้ที่ได้ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน มีนักวิชาการศึกษาได้กล่าวถึงความหมายของการอ่านไว้ต่าง ๆ กัน ดังนี้

ความหมายของการอ่าน

การอ่านมีความสำคัญอย่างมาก เพราะเป็นทักษะการรับสารที่มีความจำเป็นต่อการดำเนินชีวิต ซึ่งศิริพร ลิ้มตระกูล (2541, หน้า 5) ให้ความหมายของการอ่านสรุปได้ว่าการอ่านเป็นกระบวนการแห่งความคิดในการรับสารเข้าไป ซึ่งในขณะที่อ่านสมองของผู้อ่านจะต้องติดตามผู้เขียน หรือข้อความที่อ่านไปด้วยตลอดเวลา

สนิท สัตโนภาส (2542, หน้า 92) ให้ความหมายของการอ่านสรุปได้ว่าการอ่านคือการมองตัวอักษรแล้วถ่ายทอดความหมายออกมาเป็นความคิด จากนั้นจึงนำความรู้ ความคิด หรือสิ่งที่ได้จากการอ่านไปใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ

ศิริรัตน์ เจริญถิ่นจันทร์ (2544, หน้า 3) ให้ความหมายของการอ่านสรุปได้ว่าการอ่านมิใช่แต่เพียงการอ่านออกเสียงตามตัวอักษรเพียงอย่างเดียว การอ่านเป็นกระบวนการถ่ายทอดความหมายจากตัวอักษรมาเป็นความคิด และจากความคิดที่ได้จากการอ่านผสมผสานกับประสบการณ์เดิมที่มีอยู่ เป็นเครื่องช่วยตัดสินใจ นำแนวคิดที่ได้จากการอ่านไปใช้ประโยชน์ต่อไป

อัจฉรา ชิวพันธ์ (2546, หน้า 47) ให้ความหมายของการอ่านสรุปได้ว่าการอ่านเป็นทักษะการรับสารและเป็นทักษะที่สำคัญในการแสวงหาความรู้ด้านต่าง ๆ ที่ช่วยในการพัฒนาคุณภาพชีวิต

มณีรัตน์ สุขโชติรัตน์ (2548, หน้า 18) ให้ความหมายของการอ่านสรุปได้ว่าการอ่านคือการอ่านออกเสียงจากคำเป็นประโยค เข้าใจความหมาย แปลความได้ ทั้งโดยตรง และวิเคราะห์ความหมายที่มีความซ้อนลึกลงไปจากความหมายในรูปประโยค

สุวัฒน์ วิวัฒนานนท์ (2550, หน้า 29) ให้ความหมายของการอ่านสรุปได้ว่าการอ่านเป็นการรับสารแล้วถ่ายทอดตัวอักษร โดยใช้ตัวอักษร สัญลักษณ์ เป็นสื่อความคิด เจตนา หรือทำความเข้าใจกับผู้ที่ถ่ายทอด

จากความหมายของการอ่านดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า การอ่าน หมายถึง กระบวนการรับสารจากตัวอักษร โดยผ่านทักษะการรับสารผ่านกระบวนการคิด การแปลความหมายของตัวอักษร ทำให้เกิดความเข้าใจความหมายที่ผู้เขียนต้องการสื่อออกมาได้ตรงกัน และนำประโยชน์ที่ได้จากการอ่านไปใช้ประโยชน์ในชีวิตได้

ความสำคัญของการอ่าน

การรับสารด้วยการอ่านมีความสำคัญมากในปัจจุบัน เพราะข้อมูลมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงความสำคัญของการอ่าน ดังนี้

สิวกานต์ ปทุมสูติ (2540, หน้า 15) กล่าวถึงความสำคัญของการอ่าน สรุปได้ดังนี้

1. การอ่านเป็นการเพิ่มพูนประสบการณ์ ความรู้ ความคิด และวิจรรณญาณให้คนเรามีความงอกงามทางวุฒิภาวะ วุฒิปัญญา และความสามารถได้ดียิ่งขึ้น
2. การอ่านช่วยส่งเสริมให้เกิดกระบวนการพัฒนาชีวิตและจิตวิญญาณของผู้อ่านให้เป็นไปได้ในทางที่ดีงามได้โดยตัวของตนเอง
3. การอ่านเป็นเหมือนสะพานเชื่อมประสานความรู้ความเข้าใจของมวลมนุษยชาติทุกภาษา ให้ถึงกัน ให้ตรงกัน ให้ประจักษ์ในความจริงเดียวกัน และสามารถประกอบกิจการต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์ร่วมกันเป็นอย่างดี

ครุรักษ์ ภิรมย์รักษ์ (2541, หน้า 65) กล่าวถึงความสำคัญของการอ่าน สรุปได้ว่าการอ่านมีความสำคัญในฐานะเป็นเครื่องมือในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพ อันจะส่งผลต่อการพัฒนาสังคมและประเทศชาติโดยรวมทุกด้าน

ฉวีวรรณ คูหาภินันท์ (2542, หน้า 5) กล่าวถึงความสำคัญของการอ่าน สรุปได้ว่าการอ่านนอกจากจะอ่านเพื่อความเพลิดเพลินแล้ว ยังเป็นการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมจากข่าวสาร สารนิเทศทุกประเภท ช่วยให้สามารถติดตามความเคลื่อนไหวและความก้าวหน้าได้ทันเหตุการณ์

บันลือ พฤษะวัน (2545, หน้า 5-6) กล่าวถึงความสำคัญของการอ่าน สรุปได้ดังนี้

1. การอ่านช่วยพัฒนาทักษะการพูด (เล่า) จะเห็นได้ว่า ผู้ที่ได้รับการศึกษาจะใช้ภาษาพูดใกล้เคียงกับภาษาเขียน ผู้ฟังก็จะเข้าใจพื้นฐานของผู้พูดได้

2. การอ่านจะช่วยพัฒนาให้สามารถฟังเรื่องราวต่าง ๆ เข้าใจได้ดีขึ้น จากคำศัพท์ และเรื่องราวที่อ่านเป็นพื้นฐาน

3. การอ่านย่อมช่วยพัฒนาทักษะการเขียน เฉพาะรากภาษาไทยนั้นการฝึกอ่าน และเขียนจะสัมพันธ์กันเป็นอย่างดี ในทำนองเดียวกัน ผู้อ่านย่อมได้แบบอย่างการใช้ภาษา และใช้การเขียนแสดงออกมาได้

4. การอ่านย่อมช่วยพัฒนาการใช้ภาษา ทักษะการใช้ภาษาทั้งการพูดและการเขียน โดยได้รับจากการฟังอีกด้วย เฉพาะหลักภาษานั้นจะได้รับการส่งเสริมจากการพูด (เล่า) และเขียน เพื่อให้ฟังและอ่านแล้วเข้าใจ

โดยสรุปแล้ว การอ่านมีความสำคัญ คือ ช่วยพัฒนาทุกองค์ประกอบของทักษะทางภาษาได้ดี จากการอ่านเป็น อ่านมาก ย่อมช่วยเสริมสร้างให้เกิดการพัฒนาดังกล่าว

ปราโมทย์ ชูเดช (2550, หน้า 60) ได้จำแนกความสำคัญของการอ่านออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. ความสำคัญของการอ่านต่อบุคคล ช่วยให้เป็นคนรู้ข่าวสาร ทันทโลก ทันสมัย ทันต่อการเปลี่ยนแปลง การอ่านเป็นการเปิดโลกทัศน์ในการรับรู้ข้อมูลต่าง ๆ หลายด้าน เช่น การใช้ภาษา ผู้อ่านได้อ่านหนังสือหลากหลายทำให้มีคลังคำและเรียนรู้การใช้สำนวน ซึ่งเป็นการพัฒนาความคิดเรื่องการใช้ภาษา นอกจากนี้ ยังก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ การคิดแก้ปัญหาทำให้เกิดแนวคิดในการปรับวิธีการจากเรื่องที่อ่านมาใช้กับตนเอง ในสถานการณ์ทำนองเดียวกัน และการอ่านช่วยสร้างความสุขกับผู้อ่าน เพราะการอ่านหนังสือช่วยสนองความใคร่รู้ของตน ซึ่งนับเป็นความสุขอีกประการหนึ่ง

2. ความสำคัญของการอ่านต่อสังคม ประเทศชาติ เพราะเป็นการพัฒนาประชากร ในชาติให้มีความรู้ในทางวิชาการ ทำให้ประเทศชาติเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นในด้าน การส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาการและเป็นพื้นฐานในการสร้างความรู้ความชำนาญ ในวิชาชีพ ช่วยให้ผู้อ่านนำความรู้ไปปรับปรุงสิ่งต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

จากคำกล่าวของนักวิชาการข้างต้นชี้ให้เห็นว่า การอ่านมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของคนเราในทุก ๆ ด้าน ทั้งเรื่องการใช้ทักษะทางภาษา การอ่านช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนเรา ส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาชีพและวิทยาการสมัยใหม่ การอ่านเป็นการเชื่อมโยงความคิดของผู้ส่งสารกับผู้รับสาร ทำให้คนในสังคมสื่อความเข้าใจ

ได้ตรงกัน การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ให้ความสำคัญทางการอ่าน เพื่อให้แก่นักเรียนมีทักษะด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณดีขึ้น

จุดมุ่งหมายในการอ่าน

การอ่านเป็นกระบวนการพัฒนาความคิด โดยผู้อ่านใช้ความสามารถหลาย ๆ ด้าน ตั้งแต่การสังเกต การนำประสบการณ์เดิมมาแปลความ ตีความสารที่อ่าน ซึ่งการอ่านหนังสือทุกประเภทนั้น ผู้อ่านต้องตั้งจุดมุ่งหมายในการอ่านไว้เสมอ จึงจะทำให้การอ่านนั้นประสบความสำเร็จ ซึ่งสุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์ (2544, หน้า 15) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายในการอ่านไว้ดังนี้

1. อ่านเพื่อความรู้ รู้ทันต่อความก้าวหน้าทางวิทยาการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว รู้ความเป็นไปของโลกที่มีความเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว
 2. อ่านเพื่อให้เกิดความคิด การอ่านเรื่องราวต่าง ๆ ต้องรู้จักพิจารณาหาเหตุผลในเรื่องนั้น ๆ เป็นการปลูกฝังนิสัยการรับฟังความคิดของผู้อื่น
 3. อ่านเพื่อความเพลิดเพลินหรือความบันเทิง ซึ่งปัญหาต่าง ๆ และสภาวะแวดล้อม มีอิทธิพลต่อจิตใจ อารมณ์ และร่างกายของมนุษย์เป็นอันมาก บางครั้งทำให้เกิดความเบื่อหน่าย การอ่านหนังสือที่ไม่เป็นวิชาการ เช่น นวนิยาย เรื่องสั้น จะช่วยทำให้เกิดความเพลิดเพลิน คลายเครียดได้
 4. อ่านเพื่อความจรรโลงใจ หากพบปัญหาคับข้องใจ การอ่านหนังสือประเภทชีวประวัติ ประวัติบุคคลสำคัญ จะทำให้เราฟันฝ่าอุปสรรคในชีวิตไปได้
- ฉวีวรรณ คูหาภินันท์ (2542, หน้า 7) ได้กล่าวถึงจุดประสงค์ของการอ่านไว้ดังนี้
1. อ่านเพื่ออยากรู้อยากเห็น และเพื่อรู้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ อันเป็นความต้องการตามธรรมชาติของมนุษย์
 2. อ่านเพื่อแก้ปัญหา
 3. อ่านเพื่อความรู้และเพื่อการศึกษา
 4. อ่านเพื่อการค้นคว้าและการวิจัย
 5. อ่านเพื่อปรับปรุงบุคลิกภาพ
 6. อ่านเพื่อรักษาสุขภาพว่าเป็นโรคต่าง ๆ ควรจะดูแลรักษาตนเองอย่างไร

7. อ่านเพื่อปรับปรุงงานอาชีพ
8. อ่านเพื่อให้เกิดความเพลิดเพลิน เป็นการหาความสนุกสนานเพลิดเพลิน โดยไม่ต้องไปดูภาพยนตร์ ละคร โทรทัศน์ ฯลฯ
9. อ่านเพื่อแก้เหงาหรืออ่านเพื่อฆ่าเวลา
10. อ่านเพื่อนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน

จากคำกล่าวของนักวิชาการข้างต้นสรุปได้ว่า จุดมุ่งหมายของการอ่านนั้น เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันทั้งด้านการพัฒนาตนเอง เพื่อประกอบอาชีพ และการอ่านเพื่อความเพลิดเพลินทางอารมณ์ เกิดความสนุกสนาน คลายความเครียด อันเกิดจากภาวะแวดล้อมทางสังคม ดังนั้น การสอนการอ่านอย่างมีวิจารณญาณจะช่วยสนองตอบจุดมุ่งหมายในการอ่านได้เป็นอย่างดี เพราะเมื่อผู้เรียนเกิดทักษะการอ่านที่ดีแล้ว ย่อมได้รับความรู้จากสารที่อ่านได้อย่างดี เกิดประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตต่อไป

ความสนใจในการอ่านของเด็ก

การอ่านมีความสำคัญและความจำเป็นต่อการดำเนินชีวิตสำหรับคนเราทุกคน ปัจจุบันสถานศึกษาได้ส่งเสริมและปลูกฝังนิสัยรักการอ่านให้เกิดขึ้นกับเด็กนักเรียน ซึ่งครูและผู้ปกครองนักเรียนจำเป็นต้องมีความสนใจว่า นักเรียนมีความพร้อมในการอ่าน และมีความสนใจเรื่องี่อ่านประเภทใด นักวิชาการศึกษาได้ศึกษาจิตวิทยา พัฒนาการ เกี่ยวกับความสนใจการอ่านของเด็กในแต่ละวัย ดังนี้

บันลือ พฤษะวัน (2545, หน้า 90-94) กล่าวถึงบทอ่านที่เหมาะสมกับเด็กในวัย ประถมศึกษาตอนปลายและมัธยมศึกษา ได้แก่ เรื่องเกี่ยวกับชีวิตจริง การต่อสู้ โลก โผน นิทานสุภาษิต นิทานอีสป สารคดีท่องเที่ยว นิทานท่องเที่ยวผจญภัย นิทานอภินิหาร ประวัติความเป็นมาของครอบครัวหรือชุมชน เรื่องเกี่ยวกับประเพณีหรือชุมชน บุญ บาป กรรม นิทานตลก ประวัติบุคคลสำคัญ และวรรณคดี

ไพพรรณ อินทนิล (2546, หน้า 75-76) กล่าวถึงพัฒนาการของเด็กกับการอ่านว่า การอ่านเป็นสิ่งสำคัญควรที่จะปลูกฝังและส่งเสริม ซึ่งเด็กที่อยู่ในช่วงวัยรุ่นตอนต้น จะสนใจเรื่องการท่องเที่ยวผจญภัย เรื่องส่งเสริมความเป็นพระเอก เด็กวัยนี้เริ่มบูชาวีรบุรุษ วีรสตรี เริ่มต้องการแบบอย่างความประพฤติจากบุคคลที่เป็นแบบอย่าง ต้องการแบบอย่าง

ในการแก้ปัญหาในชีวิต ฉะนั้น สิ่งที่เราได้งายอาจได้จากนิทาน เรื่องสั้น บทกวีนิพนธ์ เพื่อให้เด็กได้แสดงความคิด ความรู้สึก และการวิจารณ์ตัวละคร

ฉวีลักษณ์ บุญยะกาญจน (2547, หน้า 75-76) กล่าวถึงความสนใจในการอ่านของเด็กช่วงวัยรุ่นตอนต้นว่า จะสนใจในเรื่องของประวัติศาสตร์ ชีวประวัติ เด็กผู้หญิงชอบนวนิยายซาบซึ้ง ทั้งเด็กหญิงและเด็กชายชอบอ่านเรื่องที่เขียนให้ชัดเจนจากความจริง และเรื่องที่เป็นไปไม่ได้ หรือเรื่องตลก

สาวิตรี รุญเจริญ (2549, หน้า 29-30) กล่าวถึงความสนใจในการอ่านหนังสือของวัยรุ่นตอนต้นว่า เด็กผู้ชายชอบการผจญภัย เรื่องลึกลับ วิทยาศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ชีวประวัติ ส่วนเด็กผู้หญิงสนใจในชีวิต บ้าน ธรรมชาติ และเรื่องรัก ๆ ใคร่ ๆ ความสนใจในการอ่านหนังสือ วัยรุ่นจะนิยมอ่านหนังสือประเภทขบขันน้อยกว่า ในวัยเด็กชายจะชอบหนังสือประเภทวิทยาศาสตร์และการประดิษฐ์ ส่วนหญิงจะชอบหนังสือประเภทเพื่อฝัน โรแมนติก และชอบประเภทยุทธศาสตร์มากกว่าตำราเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภิสรา ทองโพธิ์ (2550) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านภาษาไทย อย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้ยุทธศาสตร์เมตาคอกนิกซ์ ผลการวิจัยพบว่า การสอนอ่าน ผู้สอนควรใช้บทอ่านที่หลากหลาย โดยเฉพาะบทอ่านที่ตรงกับความสนใจของผู้เรียน เนื้อหาทันสมัยเป็นปัจจุบัน มีประเด็นปัญหาที่เชื่อมโยงให้ผู้เรียนทุกคนสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่ จะช่วยสร้างบรรยากาศการเรียน การสอนที่ส่งเสริมต่อการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ

จากความสนใจในการอ่านของเด็กที่กล่าวมาสรุปได้ว่า เด็กชอบอ่านหนังสือแนวผจญภัย เรื่องตื่นเต้นลึกลับ เรื่องชีวประวัติ เพื่อส่งเสริมความเป็นวิบุรุษวีรสตรี และเรื่องที่ขัดกับความเป็นจริง เรื่องรัก ๆ ใคร่ ๆ ดังนั้น การนำเนื้อหาให้นักเรียนอ่าน ควรจะมีความน่าสนใจ สอดคล้องกับความสนใจการเรียนรู้ของนักเรียน จึงจะทำให้ การสอนอ่านอย่างมีวิจารณญาณบรรลุเป้าหมายได้ เพราะเรื่องที่อ่านจะช่วยเร้าให้เด็กสร้างจินตนาการตามเรื่องราวที่ไม่เคยรู้จักมาก่อน ทำให้เกิดอารมณ์ ทุกข์ สุข เศร้า โศก และดีใจ ซึ่งเกิดจากการทำงานร่วมกันระหว่างสายตา กับสมองนั่นเอง

แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ

การอ่านอย่างมีวิจารณญาณเป็นทักษะการอ่านขั้นสูงที่ต้องอาศัยการฝึกฝนอยู่เสมอ เพราะว่าการอ่านงานเขียนโดยทั่วไปนั้น เมื่อคนเราอ่านต้องรู้จักคิด พิจารณา วิเคราะห์ ไตร่ตรองให้รอบคอบว่าสารนั้นเป็นสารประเภทใด ต้องแยกข้อเท็จจริงออกจากข้อคิดเห็นให้ได้ ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ เป็นทักษะที่ต้องใช้ความคิดอย่างมีเหตุผล ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ดังนี้

ความหมายของการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ

การอ่านอย่างมีวิจารณญาณเป็นการอ่านที่ต้องอาศัยทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณมาใช้ในการรับสารจากการอ่าน เพื่อวิเคราะห์ สังเคราะห์ ตีความ และประเมินค่าในเรื่องที่อ่านและตัดสินใจว่า สิ่งที่คุณเขียนนำเสนอมานั้นมีเหตุผลน่าเชื่อถือหรือไม่ ดังที่พกาศรี เย็นบุตร (2542, หน้า 231) ได้กล่าวถึงความหมายของการอ่านอย่างมีวิจารณญาณไว้ว่า การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ คือ การที่ผู้อ่านรู้จักใช้ปัญญาในการพิจารณา ใคร่ครวญ สิ่งที่อ่านในด้านความสมเหตุสมผล แต่การหาเหตุผลได้นั้น ผู้อ่านต้องมีความสามารถในการอ่านวิธีต่าง ๆ ได้เสียก่อน เช่น การอ่านจับใจความ การอ่านสรุปความ การอ่านตีความ และการขยายความ

ราชบัณฑิตยสถาน (2546, หน้า 1073, 1364) ได้แยกความหมายของการอ่านอย่างมีวิจารณญาณเป็น 2 คำ คือ “อ่าน” เป็นคำกริยา หมายถึง “ว่าตามตัวหนังสือ” ถ้าออกเสียงด้วย เรียกว่า “อ่านออกเสียง” ถ้าไม่ออกเสียง เรียกว่า “อ่านในใจ” สังเกตหรือพิจารณาดูเพื่อให้เข้าใจ เช่น อ่านสีหน้า อ่านริมฝีปาก อ่านใจ อ่านตีความ เช่น อ่านรหัสลายแทง คิด นับ (ไทยเดิม) ส่วนคำว่า “วิจารณญาณ” เป็นคำนาม หมายถึง “ปัญญาที่สามารถรู้หรือให้เหตุผลที่ถูกต้อง” ดังนั้น การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ จึงหมายถึง การอ่านโดยทำความเข้าใจตัวหนังสือที่ปรากฏ ด้วยการพิจารณาอย่างวิเคราะห์เพื่อให้เกิดความเข้าใจ โดยใช้ปัญญาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสังเกตหรือให้เหตุผลที่ถูกต้อง

ปาริชาติ ชนม์ทวี (2546) ศึกษาเรื่อง การใช้วรรณกรรมวัยรุ่นที่ตรงกับความสนใจของนักเรียนพัฒนาทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียน-

สอาดเผดิมวิทยา จังหวัดชุมพร ผลการวิจัยพบว่า การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ คือ ทักษะการอ่านที่ผู้อ่านต้องใช้ความคิดพิจารณาโดยอาศัยความจริงและเหตุผล ใช้สติปัญญาเหตุผลจากเนื้อหาสาระของเรื่อง สามารถแยกข้อเท็จจริงและข้อจริงออกจากสิ่งที่อ่าน ตลอดจนทำความเข้าใจความคิดของผู้เขียน รวมทั้งสามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินค่าเรื่องที่อ่านได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่นเดียวกับขนิษฐา บุญด้วยถาน (2547) ศึกษาเรื่อง ผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านอย่างมีวิจารณญาณจากการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดพหุปัญญา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า ความหมายของการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ คือ การอ่านอย่างมีวิจารณญาณเป็นการอ่านที่ต้องใช้ความคิดเพื่อให้เกิดความเข้าใจในสิ่งที่อ่าน สามารถวิเคราะห์ วิเคราะห์ แยกแยะข้อเท็จจริง ข้อคิดเห็นสรุปเรื่องราวที่อ่านได้ ตลอดจนประเมินค่าสิ่งที่อ่านโดยใช้ประสบการณ์เดิม ความจริงหรือเหตุผลเป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจจนเกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง

สมบัติ จำปาเงิน และสำเนียง มณีกาญจน์ (2548, หน้า 98) ให้ความหมายว่าการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ คือ การอ่านที่ใช้ปัญญาโดยสามารถรู้หรือให้เหตุผลที่ถูกต้องหรือกล่าวโดยรวบรัดว่า เป็นการอ่านอย่างระมัดระวังด้วยการตรวจตราหาเหตุและผลที่นอกจากจะทำให้เกิดความรู้แล้วยังเกิดปัญญาในที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสตรีรัตน์ เชียงกา (2548) ศึกษาเรื่อง การศึกษาผลสัมฤทธิ์การอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนโดยใช้สาร โฆษณาและสารทั่วไปเป็นสื่อการอ่าน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนมัธยมฐานบินกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ คือ กระบวนการที่มีความซับซ้อนในการพิจารณาเพื่อความเข้าใจความหมายของสารที่เป็นคำ กลุ่มคำ ประโยค ข้อความ หรือเรื่องราวต่าง ๆ ด้วยการสังเกต โดยอาศัยสติปัญญาและประสบการณ์เดิมเป็นฐานในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินค่าอย่างถี่ถ้วน และรอบคอบ เช่นเดียวกับกฤษณา สุจินท์บุตร (2548) ศึกษาเรื่อง การใช้สารโหราศาสตร์จากหนังสือพิมพ์พัฒนาการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีระดับความสามารถในการอ่านต่างกัน โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา จังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า การอ่านอย่างมีวิจารณญาณเป็นทักษะการอ่านระดับสูงที่ผู้อ่านต้องฝึกทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล โดยอาศัยความรู้และประสบการณ์ พิจารณา

สิ่งที่อ่านได้อย่างละเอียดถี่ถ้วน สามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินค่าเรื่องที่อ่านได้อย่างถูกต้อง

วิริยา วิริยารัมภะ (2549) ศึกษาเรื่อง การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่สอนโดยใช้เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบและวิธีสอนแบบปกติ ผลการวิจัยพบว่า การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ หมายถึง การอ่านอย่างพินิจพิเคราะห์ โดยผู้อ่านสามารถจับใจความสำคัญ ตีความ ใช้สติปัญญา คิดหาเหตุผล และนำความรู้ ตลอดจนประสบการณ์ของตนไปไตร่ตรอง วิเคราะห์ แยกแยะ ข้อเท็จจริง ข้อคิดเห็นจากสิ่งที่อ่านโดยละเอียด เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจหรือประเมินค่าสิ่งที่อ่านได้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของวีระ สุกสังข์ (2550) ศึกษาเรื่อง การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทักษะการคิดวิเคราะห์และความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ระหว่างการจัดการเรียนรู้แบบแผนผังความคิดรวบยอดและการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ เรื่องการอ่านวรรณกรรมประเภทเรื่องสั้นกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ผลการวิจัยพบว่า การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ คือ การพิจารณาสิ่งที่อ่านอย่างทะลุปรุโปร่ง เพื่อค้นหาความหมาย ข้อสมมติฐาน เหตุผล และกลวิธีในการนำเสนอของผู้เขียน

จากความหมายการอ่านอย่างมีวิจารณญาณที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การอ่านอย่างมีวิจารณญาณเป็นการอ่านระดับสูง เพราะผู้อ่านต้องใช้ปัญญาแยกแยะข้อคิดเห็นออกจากข้อเท็จจริง ใช้ปัญญาใคร่ครวญ พิจารณาเรื่องที่อ่านอย่างละเอียดลึกซึ้งในด้านต่าง ๆ เป็นการอ่านที่ต้องอาศัยความสามารถในการคิดพิจารณาหาเหตุผลมาประกอบ เพื่อวิเคราะห์ สังเคราะห์ ตีความ และประเมินค่าเรื่องที่อ่านได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงควรฝึกให้เป็นนิสัย เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

ความสำคัญของการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ

การอ่านอย่างมีวิจารณญาณเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับนักเรียน ซึ่งจะช่วยให้เด็กมีความรู้อย่างกว้างขวาง ทนต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคข้อมูลข่าวสารไร้พรมแดน การอ่านอย่างมีวิจารณญาณจึงนับว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นเครื่องมือในการเรียนวิชาต่าง ๆ ถ้านักเรียนมีทักษะการอ่านที่ดีแล้วจะทำให้เด็กไม่เบื่อการอ่าน มีนิสัย

รักการอ่าน และสามารถนำความรู้ที่ได้จากการอ่าน ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน ได้อย่างดี

มานพ ศรีเทียม (2543, หน้า 46) กล่าวถึงความสำคัญของการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ไว้ว่า การอ่านเป็นกระบวนการสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคน เนื่องจาก โลกของการศึกษา ในปัจจุบันไม่ได้จำกัดอยู่ภายในห้องเรียนเท่านั้น แต่ข้อมูลข่าวสารสารสนเทศต่าง ๆ ได้ย่อโลกให้เล็กลงเท่าที่คนเราอยากรู้ได้รวดเร็วในช่วงพริบตา หากคนไม่อ่านหนังสือ ก็ยากที่จะพัฒนาสติปัญญาและพัฒนาความรู้ที่มีอยู่ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดได้

สุวรา บัวทอง (2547, หน้า 60) สรุปความสำคัญของการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ไว้ว่า การอ่านอย่างมีวิจารณญาณมีความสำคัญและความจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นการฝึก ให้ผู้อ่านได้ใช้ความคิด สติปัญญาในการไตร่ตรองข้อมูลข่าวสารที่ได้รับ รู้จักวิเคราะห์ วิจัย รู้จักคิด โดยใช้เหตุผลแก้ปัญหา และประเมินค่าสิ่งที่อ่านได้ เช่นเดียวกับงานวิจัย ของอาจารย์ ชณะรัตน์ (2546) ศึกษาเรื่อง การศึกษาผลสัมฤทธิ์การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้สารภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 สาขาช่างอุตสาหกรรมและพานิชยกรรม วิทยาลัยเทคนิคพังงา จังหวัดพังงา ผลการวิจัย พบว่า การอ่านอย่างมีวิจารณญาณเป็นทักษะที่มีความสำคัญและจำเป็นต่อนักเรียน เพราะเป็นการฝึกให้รู้จักใช้ความคิด ใช้เหตุผลในการแก้ปัญหาและใช้สติปัญญาในการพิจารณาไตร่ตรองวิเคราะห์ วิจัย อีกทั้งยังเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ พัฒนา สติปัญญาและเพิ่มพูนประสบการณ์ ตลอดจนพัฒนาความรู้ทำให้ประเมินค่าสิ่งที่อ่าน ได้ถูกต้อง นำไปสู่การแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันและเกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีได้

กฤษณา สุฉันทบุตร (2548) ศึกษาเรื่อง การใช้สาร โหราศาสตร์จากหนังสือพิมพ์ พัฒนาการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีระดับความสามารถ ในการอ่านต่างกัน โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา จังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า การอ่านอย่างมี วิจารณญาณมีความสำคัญเพราะเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ ทำให้ผู้อ่านรู้จัก การคิด วิเคราะห์ พิจารณาส่งที่อ่านได้อย่างรอบคอบ รู้จักใช้วิจารณญาณในการแยกแยะ ข้อเท็จจริง มีเหตุผลในการตัดสินใจ ไม่หลงเชื่อหรือตกเป็นเครื่องมือของสื่อมวลชน หรือผู้ใด สามารถถ่วงรอนำข้อมูลมาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต สร้างวิสัยทัศน์ ในการดำเนินชีวิตได้

การสอนอ่านวิจารณ์ญาณมุ่งฝึกให้นักเรียนอ่านหนังสือเป็น และนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน การอ่านจึงเป็นทักษะเบื้องต้นที่ควรให้ความสำคัญในการสอนอ่าน ผู้สอนจะต้องฝึกให้ผู้เรียนมีความสามารถในการอ่าน โดยให้รู้จักคิดเพื่อแปลความ ตีความ รู้จักวินิจฉัย ตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง เนื่องจากปัจจุบันมีสารสนเทศต่าง ๆ อยู่มากมาย จึงต้องรู้จักเลือกข้อมูลข่าวสารในสิ่งที่ดีและเหมาะสมกับตนเอง การมีวิจารณ์ญาณในการอ่านจึงเป็นสิ่งที่จำเป็น การอ่านโดยขาดวิจารณ์ญาณเป็นสิ่งอันตราย เพราะอาจทำให้ผู้อ่านหลงผิด ก่อให้เกิดผลเสียแก่ตนเองและผู้อื่นได้ การสอนให้รู้จักอ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณจะทำให้ผู้อ่านเป็นคนมีเหตุผลและมองโลกในแง่ดี ดังนั้น การใช้วิจารณ์ญาณในการอ่านจะทำให้ผู้อ่านได้รับประโยชน์อย่างเต็มที่จากการอ่าน และสามารถนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้

ประโยชน์ของการอ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณ

การอ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณนั้นมีประโยชน์มากมายต่อนักเรียน เนื่องจากช่วยให้นักเรียนมีโอกาใช้ความคิด ฝึกพัฒนาการคิดวิเคราะห์ ประเมินค่าสิ่งที่อ่าน ทำให้นักเรียนเข้าใจสภาพของสังคมในปัจจุบัน สามารถดำรงตนให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข สอดคล้องกับแนวคิดของสุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์ (2544, หน้า 135) ที่กล่าวว่า ทักษะการอ่านเป็นทักษะที่ต้องอาศัยพื้นฐานประสบการณ์ทางภาษา จึงจะช่วยให้นักเรียนอ่านได้อย่างเข้าใจ รวดเร็ว ครบถ้วน และต้องรู้จักคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณในขณะที่อ่านด้วย การอ่านในลักษณะนี้เรียกว่า “การอ่านในขั้นสูง” ที่ผู้อ่านจะต้องรู้จักวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินค่าเรื่องที่อ่าน ซึ่งประโยชน์ของการอ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณมีประโยชน์มาก

อาจารย์ ชณะรัตน์ (2546) ศึกษาเรื่อง การศึกษาผลสัมฤทธิ์การอ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณ โดยใช้สารภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 1 สาขาช่างอุตสาหกรรมและพานิชยกรรม วิทยาลัยเทคนิคพังงา จังหวัดพังงา ผลการวิจัยพบว่า การอ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณมีประโยชน์ต่อนักเรียนมาก เพราะจะช่วยให้นักเรียนรู้จักการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล มีความรอบคอบในการตัดสินใจ รู้จักแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน และรู้จักการเลือกรับข้อมูลข่าวสารที่จะทำให้นักเรียนมีความคิดเป็นของตนเอง เกิดความเข้าใจในพฤติกรรมของตนเองและของคนในสังคม อันจะนำไปสู่

การปรับปรุงบุคลิกภาพของตน ทำให้ปรับตัวเข้ากับคนในสังคมได้ดีและมีความสุขในการดำเนินชีวิต

ปาริชาติ ชนม์ทวี (2546) ศึกษาเรื่อง *การใช้วรรณกรรมวัยรุ่นที่ตรงกับความสนใจของนักเรียนพัฒนาทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตเพ็ญวิทยา จังหวัดชุมพร* ผลการวิจัยพบว่า การอ่านอย่างมีวิจารณญาณมีประโยชน์ต่อนักเรียนมาก เพราะจะช่วยให้เด็กมีความคิดที่เฉียบแหลม มีความรอบรู้ทุกเรื่อง มีการคิดได้อย่างรอบคอบ ช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ ให้ทันต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ทำให้ได้รับความรู้ที่ถูกต้องจากการใช้ความคิดพิจารณาอย่างรอบคอบ และยังช่วยให้นักเรียนเข้าใจเรื่องที่อ่าน ตลอดจนนำประโยชน์ที่ได้จากการอ่านไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาความคิดให้กว้างไกลออกไปด้วย

รัตนาภรณ์ คำมูล (2546) ศึกษาเรื่อง *การพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอน การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้วิธีการวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3* ผลการวิจัยพบว่า การอ่านอย่างมีวิจารณญาณจะทำให้ผู้อ่านได้รับประโยชน์อย่างมากมาย เช่น มีความสามารถในการวิเคราะห์วินิจฉัยสิ่งต่าง ๆ ที่ได้รับรู้จากการอ่านอย่างมีเหตุผล มีความเป็นตัวของตัวเอง มีอิสระในการคิดและการเชื่อ การแสวงหาความรู้ และการมีวิสัยทัศน์ที่กว้างขวาง ซึ่งจะส่งผลให้ผู้อ่านเป็นคนมองโลกในแง่ดี จนสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลาได้อย่างมีความสุข

สุวิทย์ มูลคำ (2547, หน้า 39) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้ทักษะทางการคิดวิเคราะห์ไว้ดังนี้

1. ช่วยให้รู้ข้อเท็จจริง รู้เหตุผลเบื้องหลังของสิ่งที่เกิดขึ้น เข้าใจความเป็นมาเป็นไปของเหตุการณ์ต่าง ๆ รู้ว่าเรื่องนั้นมีองค์ประกอบอะไรบ้าง ทำให้ได้ข้อเท็จจริงที่เป็นรากฐานความรู้ เพื่อนำไปใช้ในการตัดสินใจ แก้ปัญหา การประเมิน และการตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง
2. ช่วยให้สำรวจความสมเหตุสมผลของข้อมูลที่ปรากฏ และไม่ด่วนสรุปตามอารมณ์ ความรู้สึกหรืออคติ แต่สืบค้นตามหลักเหตุผลและข้อมูลที่เป็นจริง
3. ช่วยให้ไม่ด่วนสรุปสิ่งใดง่าย ๆ แต่สืบสารตามความเป็นจริง ขณะเดียวกันจะช่วยให้ไม่หลงเชื่อข้ออ้างที่เกิดจากตัวอย่างเพียงอย่างเดียว แต่พิจารณาเหตุผลและปัจจัยเฉพาะในแต่ละกรณีได้

4. ช่วยในการพิจารณาสาระสำคัญอื่น ๆ ที่ถูกบิดเบือนไป จากความประทับใจ ในครั้งแรก ทำให้สามารถมองได้อย่างครบถ้วนในแง่มุมอื่น ๆ ที่มีอยู่

5. ช่วยพัฒนาความเป็นคนช่างสังเกต การหาความแตกต่างของสิ่งที่ปรากฏ พิจารณาตามความสมเหตุสมผลของสิ่งที่เกิดขึ้น ก่อนที่จะตัดสินสรุปสิ่งใดลงไป

6. ช่วยให้เห็นเหตุผลที่สมเหตุสมผลกับสิ่งที่เกิดขึ้นจริง ณ เวลานั้น โดยไม่พึ่งพิง อคติที่ก่อตัวอยู่ในความทรงจำ ทำให้สามารถประเมินสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างสมจริง

7. ช่วยประมาณการความน่าจะเป็น โดยสามารถใช้ข้อมูลพื้นฐานที่มีวิเคราะห์ ร่วมกับปัจจัยอื่น ๆ ของสถานการณ์ ณ เวลานั้น อันจะช่วยคาดการณ์ความน่าจะเป็น ได้สมเหตุสมผลมากกว่า

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า การอ่านอย่างมีวิจารณญาณมีประโยชน์อย่างมาก เพราะจะช่วยพัฒนาการคิดวิเคราะห์ การตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพ และเป็นเครื่องมือ สำคัญต่อการดำเนินชีวิตในสังคมยุคข้อมูลข่าวสารในปัจจุบัน เพราะหากนักเรียนมีทักษะ การอ่านอย่างมีวิจารณญาณที่ดีแล้ว ก็จะมีวิธีการที่จะรับและจัดการกับข้อมูลข่าวสาร ในสถานการณ์ปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถนำประโยชน์ที่ได้จากการอ่าน ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

ลำดับขั้นและหลักการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ

การอ่านอย่างมีวิจารณญาณมีจุดมุ่งหมายให้นักเรียนอ่านสารแล้วคิดหาเหตุผล เพื่อให้เกิดความเข้าใจเรื่องราวด้วยการพินิจ พิจารณา วิเคราะห์ ตีความ และประเมินค่า เรื่องราวที่ได้อ่าน ซึ่งสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้นักเรียนสามารถวิเคราะห์ พิจารณาสิ่งที่ได้อ่าน ต้องอาศัยการฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอและถูกต้องตามลำดับขั้นของการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ โดยนำลำดับขั้นของ Bloom (อ้างถึงใน สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์, 2542, หน้า 154-158) มาประยุกต์ใช้ในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ โดยแบ่งระดับขั้นการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ไว้ 6 ขั้น ดังนี้

1. ระดับขั้นรู้ จำความหมายของคำยาก ประโยคข้อความ เนื้อเรื่องบอกเหตุการณ์ สำคัญได้ถูกต้อง

2. ระดับขั้นเข้าใจ สามารถบอกลำดับเหตุการณ์ได้ ย่อเรื่องได้ เล่าเรื่องด้วยคำพูดของตัวเอง บอกมโนทัศน์ได้
3. ระดับขั้นประยุกต์ใช้ สามารถนำเหตุการณ์หรือประโยชน์ที่ได้จากการอ่านไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้
4. ระดับขั้นวิเคราะห์ สามารถแยกองค์ประกอบย่อยของแนวคิดที่ได้จากการอ่าน รู้จักแยกความหมายของคำที่มีความหมายหลายอย่าง และบอกได้ว่าองค์ประกอบใดมีความสัมพันธ์กันหรือไม่เกี่ยวข้องกันเลย
5. ระดับขั้นสังเคราะห์ สามารถสรุปแนวคิดของเรื่อง ค้นหาลักษณะ โครงสร้างที่คล้ายคลึงกับเรื่องที่เคยอ่าน นำเรื่องที่อ่านไปเปรียบเทียบกับสถานการณ์อื่น ๆ เช่น ตำนวน สุภาษิต คติ หรืออุดมการณ์ที่เกี่ยวข้อง และสามารถสรุปแนวคิดที่เหมือนกันและต่างกันได้ด้วย
6. ระดับขั้นประเมินค่า เป็นขั้นสูงสุดของการอ่านอย่างมีวิจารณญาณผู้อ่านต้องรู้จักตัดสินเรื่องที่อ่านว่า อะไรคือส่วนที่เป็นจริง และอะไรคือส่วนที่เป็นเท็จ พิจารณาและค้นหาคุณค่าที่ปรากฏในเนื้อเรื่อง เช่น ความรัก ความกตัญญู ความซาบซึ้ง รวมถึงความเป็นเหตุเป็นผล รู้จักสังเกตการใช้ถ้อยคำการบรรยายที่ทำให้เกิดภาพพจน์ ตลอดจนความประทับใจอื่น ๆ ที่ได้จากการอ่านเรื่อง

ลำดับขั้นในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ แบ่งได้เป็น 6 ขั้น ได้แก่ ความรู้ ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินค่า ซึ่งจะเห็นได้ว่าเป็นลำดับขั้นที่ฝึกตั้งแต่ขั้นตอนที่ง่ายไปหาขั้นตอนที่ยากขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม ทุกขั้นตอนเป็นเป้าหมายที่สำคัญของการพัฒนาการอ่านอย่างมีวิจารณญาณทั้งสิ้น ดังนั้น เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ผู้สอนต้องจัดการเรียนรู้ตามลำดับขั้นอย่างถูกต้อง

การอ่านอย่างมีวิจารณญาณเป็นการอ่านที่ต้องใช้สติปัญญาและประสบการณ์เดิมของผู้เรียนเป็นตัวช่วยในการวิเคราะห์ ใคร่ครวญ ประเมินค่าสารที่อ่านแล้ว ยังจำเป็นต้องมีหลักเกณฑ์เพื่อใช้ในการพิจารณาสารที่อ่านว่ามีความน่าเชื่อถือมากน้อยเพียงใด เพื่อเป็นข้อมูลในการประเมินค่าสารที่อ่าน

นอกจากนี้ อรษา บุญปัญญา (2540) ศึกษาเรื่อง การใช้แบบฝึกทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ สำหรับนักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า หลักการอ่านอย่างมีวิจารณญาณต้องประกอบด้วยสิ่งต่อไปนี้

1. พิจารณาความหมายของคำและข้อความ ทั้งนัยตรงและนัยประหวัดของเรื่อง ที่อ่าน
2. พิจารณาถึงสาระประโยชน์ แก่คิดของเรื่องที่อ่าน
3. พิจารณาความน่าเชื่อถือของเรื่องที่อ่านและความเป็นไปได้ของเรื่อง
4. พิจารณาถึงความประสงค์ของผู้เขียน ความคิดเห็น และความลำเอียงของเรื่อง
5. ประเมินคุณค่าของเรื่องที่อ่าน

เปลื้อง ณ นคร (2544, หน้า 46-47) ได้กล่าวถึงหลักการอ่านอย่างมีวิจารณญาณไว้ว่า การอ่านอย่างมีวิจารณญาณหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “อ่านเป็น” นั้น เป็นการอ่านที่ผู้อ่านต้องรู้จักการตั้งคำถาม ชักเอาเหตุผลจากหนังสืออยู่ตลอดเวลา จะไม่เชื่อคำบอกเล่าของผู้เขียนทั้งหมด ถ้าผู้อ่านสามารถถามหนังสือนั้นจนหนังสือตอบตนเองได้ จึงเรียกว่าอ่านเป็น หรืออ่านอย่างมีวิจารณญาณ

เอมอร เนียมน้อย (2551, หน้า 16) ได้สรุปหลักการอ่านอย่างมีวิจารณญาณไว้ว่า การอ่านอย่างมีวิจารณญาณเป็นการอ่านที่ผู้เรียนต้องมีความสามารถสูงในการวิเคราะห์เหตุผลของผู้เขียนที่เสนอผ่านมาทางตัวหนังสือ เพื่อนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินตัดสินเรื่องที่อ่านได้อย่างถูกต้อง ซึ่งจะปรากฏออกมาในพฤติกรรมต่อไปนี้

1. จำแนกประเภทของงานเขียนได้
2. สามารถแยกแยะส่วนที่เป็นข้อคิดเห็นหรือข้อเท็จจริงได้
3. สามารถอธิบายความหมายของคำศัพท์ สำนวน อุปมา
4. ตัดสินได้ว่าสิ่งใดถูก สิ่งใดผิด
5. บอกจุดประสงค์ของผู้เขียนได้
6. จับแนวคิดหลักได้
7. จับน้ำเสียง หรือความรู้สึกของผู้เขียนได้
8. บอกโครงเรื่อง หรือสรุปเรื่องได้
9. ประเมินคุณค่าของเรื่องที่อ่านได้

สมบัติ จำปาเงิน และสำเนียง มณีกาญจน์ (2548, หน้า 98-99) สรุปหลักการอ่านอย่างมีวิจารณญาณไว้ว่า ผู้อ่านต้องอ่านอย่างระมัดระวัง ตรวจสอบตราหาเหตุผล เพื่อให้เกิดความเข้าใจด้วยการพินิจพิจารณา ตามหลักการอ่านต่อไปนี้

1. พิจารณาความถูกต้องของภาษาที่อ่าน เช่น ด้านความหมาย การวางตำแหน่งของคำ การเว้นวรรคตอนของเรื่องที่อ่าน
2. พิจารณาความต่อเนื่องของประโยคว่ามีเหตุผลรับกันดีหรือไม่ โดยอาศัยความรู้ด้านตรรกวิทยาเข้ามาช่วย
3. พิจารณาความต่อเนื่องของเรื่องราวระหว่างแกนหลักหรือแกนนำ กับแกนรองและส่วนประกอบอื่น ๆ ว่ากลมกลืนกันหรือไม่
4. รู้จักแยกแยะข้อเท็จจริงออกจากเรื่องที่แสดงความรู้สึกและข้อคิดเห็นของผู้เขียน เพื่อนำมาพิจารณาภายหลังได้ถูกต้อง ใกล้เคียงความเป็นจริงมากยิ่งขึ้น

จากการศึกษาหลักการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักวิชาการศึกษา ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้

1. จำแนกประเภทของงานเขียนได้
2. แยกแยะข้อคิดเห็น ข้อเท็จจริง
3. สามารถอธิบายความหมายของคำศัพท์ สำนวน และอุปมา
4. ตัดสินได้ว่าสิ่งใดถูกสิ่งใดผิด
5. บอกจุดประสงค์ของผู้เขียนได้
6. จับแนวคิดหลักได้
7. จับน้ำเสียงหรือบอกความรู้สึกของผู้เขียนได้
8. บอกโครงเรื่องหรือสรุปเรื่องได้
9. ประเมินคุณค่าเรื่องที่อ่านได้

จากแนวคิดดังกล่าวสรุปได้ว่า หลักการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ทำให้ผู้อ่านได้มีโอกาสพัฒนาทักษะการคิด และเป็นการพัฒนาสติปัญญา มีความคิดสร้างสรรค์และช่วยให้ผู้อ่านได้รับความรู้อย่างถูกต้อง ไม่ตกเป็นเหยื่อของสารชวนเชื่อโดยง่าย ดังนั้น ผู้อ่านจึงจำเป็นต้องฝึกฝนตามลำดับขั้นตอน และหลักการอ่านอย่างเคร่งครัดและต่อเนื่อง จึงจะบรรลุวัตถุประสงค์ของการอ่านอย่างมีวิจารณญาณและได้รับประโยชน์จากการอ่าน

อย่างแท้จริง ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยฝึกทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณโดยใช้ลำดับขั้นทางความคิด 6 ขั้น ของ Boom มาฝึก เนื่องจากนักเรียนที่ผู้วิจัยนำมาเป็นกลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ความพร้อมของนักเรียนมีน้อย จึงควรเริ่มฝึกทักษะตั้งแต่ทักษะการคิดขั้นต่ำจนถึงทักษะการคิดขั้นสูง

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ

ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎีซึ่งเป็นข้อสรุปที่เป็นจริง ได้รับการพิสูจน์แล้ว และแนวคิดที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นพื้นฐานและเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ เพราะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณต้องอาศัยทักษะด้านการคิด พิจารณา ไตร่ตรองสิ่งที่ได้อ่าน โดยอาศัยการวิเคราะห์ที่มีเหตุผลและประสบการณ์เดิมมาประเมินค่าเรื่องราวที่ได้อ่านว่ามีคุณค่าน่าเชื่อถือมากน้อยเพียงใด ซึ่งนักวิชาการศึกษาได้กล่าวถึงทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการสอนการอ่านอย่างมีวิจารณญาณไว้หลายทฤษฎี ดังนี้

1. ทฤษฎีเน้นสภาพแวดล้อม (environmentalist theory) ของ Harris and Hodges (1995, pp. 71-72) เป็นทฤษฎีที่เชื่อว่าผู้ที่ก้าวขึ้นไปสู่ความเป็นผู้นำได้นั้น ขึ้นอยู่กับความสามารถในหน้าที่และความชำนาญของตนในขณะนั้นว่า มีความสามารถแก้ไขสถานการณ์ต่าง ๆ ในยามวิกฤตได้ และยังสามารถได้นำแนวคิดของ Boom ซึ่งจะเน้นการจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียนให้น่าสนใจ มีอุปกรณ์การเรียนที่เหมาะสมกับเนื้อหาที่เรียน มีสื่อการอ่านที่มีความยากง่ายตรงกับระดับชั้นของผู้เรียน และการสอนของครูมีผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียน

2. ทฤษฎีวิพากษ์ (critical theory) ซึ่งเป็นทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับสังคมมนุษย์ โดยได้รับอิทธิพลจากแนวคิดของ Mark (อ้างถึงใน Harris & Hodges, 1995, pp. 71-72) โดยเน้นการสนับสนุน การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ทฤษฎีนี้มีแนวคิด 3 อย่าง ดังนี้

2.1 การวิพากษ์วรรณกรรมทางสังคม เป็นการสนับสนุนให้ตระหนักและเห็นคุณค่าของระบอบการปกครองและรูปแบบของการเมือง ซึ่งผู้สอนควรนำสารที่เป็นเหตุการณ์ปัจจุบันและเหตุการณ์ทางการเมืองมาฝึกอ่าน เป็นการอ่านสารที่มีเนื้อหา

ทางการเมือง โดยต้องทำความเข้าใจโครงสร้างและความหมายของคำ นักเรียนต้องอ่านออก และอ่านเป็น ต้องเข้าใจสารและนำความรู้จากสารไปใช้ประโยชน์ คือ เมื่อนักเรียนอ่านสาร ที่มีเนื้อหาทางการเมือง จะทำให้นักเรียนมีความคิดที่กว้างไกล และทักษะการอ่านของ นักเรียนก็จะมีพัฒนาการที่ดีขึ้น

2.2 การให้ความสำคัญกับการฝึกทักษะการอ่าน ผู้สอนควรนำเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับ เหตุการณ์ปัจจุบัน เช่น การเมือง สังคม และเศรษฐกิจ มาใช้เป็นสื่อเพื่อฝึกทักษะการอ่าน อย่างมีวิจารณญาณ เพราะเมื่อนักเรียนอ่านสารเหล่านี้จะต้องใช้การคิดอย่างมีวิจารณญาณ ไตร่ตรอง หาเหตุผล เพื่อจะได้นำสารประโยชน์จากการอ่านไปใช้ในชีวิตประจำวัน อีกทั้งยังช่วยพัฒนาทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนให้มีประสิทธิภาพ คียิ่งขึ้น

2.3 ทฤษฎีเน้นสภาพแวดล้อมเกี่ยวข้องกับงานวิจัย คือ การจัดการเรียนรู้ เพื่อฝึกทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณนั้น ผู้สอนจะต้องสร้างบรรยากาศของห้องเรียน ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ มีสื่อการสอนที่เหมาะสมและทันสมัย โดยเฉพาะการใช้เรื่องราว ที่ให้นักเรียนอ่านนั้น ต้องมีความหลากหลายและตรงกับความสนใจของนักเรียน มีความ ยากง่ายเหมาะสมกับนักเรียนด้วย เพื่อนำมาเป็นสื่อพัฒนาการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ จึงจะทำให้นักเรียนเกิดความสนใจการอ่าน เข้าใจเรื่องที่อ่าน และสามารถอ่านสาร เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ทฤษฎีการเชื่อมโยงของ Thorndike and Hagen (1977, p. 70) ซึ่งนักจิตวิทยา และนักวิชาการชาวอเมริกัน ได้ใช้กฎการเรียนรู้จากทฤษฎีการเชื่อมโยงดังกล่าว โดยมี แนวคิดว่าการเรียนรู้ของมนุษย์จะเกิดขึ้นได้ด้วยการสร้างสิ่งเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้า กับการตอบสนองที่เหมาะสม พวกเขาเชื่อว่า การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ต้องสร้างสิ่งเชื่อมโยง หรือสัมพันธ์ (bond) ระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนอง จึงเรียกทฤษฎีนี้ว่า ทฤษฎีพันธะ ระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนอง (connectionism theory) หรือทฤษฎีสัมพันธ์เชื่อมโยง พวกเขาเชื่อว่า การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพจะต้องอยู่บนพื้นฐานของกฎ 3 ประการ ดังนี้

3.1 กฎแห่งความพร้อม (law of readiness) หมายถึง สภาพความพร้อมหรือ วุฒิภาวะของผู้เรียนทั้งทางร่างกาย อวัยวะต่าง ๆ ในการเรียนรู้ และจิตใจ สภาพความพร้อม ของหู ตา ประสาท สมอง กล้ามเนื้อ รวมทั้งพื้นฐานและประสบการณ์เดิมที่จะเชื่อมโยง

กับความรู้อื่นหรือสิ่งใหม่ ตลอดจนความสนใจและความเข้าใจต่อสิ่งที่เห็น ถ้าผู้เรียนมีความพร้อมตามองค์ประกอบต่าง ๆ ดังกล่าวแล้ว จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้

3.2 กฎแห่งการฝึกหัด (law of exercise) หมายถึง การที่ผู้เรียนได้ฝึกหัดหรือกระทำซ้ำ ๆ บ่อย ๆ ย่อมจะทำให้เกิดความสมบูรณ์ถูกต้อง ซึ่งกฎนี้เป็นการเน้นความมั่นคงระหว่างการเชื่อมโยงและการตอบสนองที่ถูกต้อง ย่อมนำมาซึ่งความสมบูรณ์

3.3 กฎแห่งความพอใจ (law of effect) กฎนี้เป็นผลทำให้เกิดความพอใจ กล่าวคือ เมื่ออินทรีย์ได้รับความพอใจจะทำให้พันธะหรือสิ่งเชื่อมโยงเข้มแข็งมั่นคงในทางกลับกัน หากอินทรีย์ได้รับความไม่พอใจจะทำให้พันธะหรือสิ่งเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนองอ่อนกำลังลง หรืออาจกล่าวได้ว่า หากอินทรีย์ได้รับความพอใจจากผลการทำกิจกรรมก็จะเกิดผลดีกับการเรียนรู้ ทำให้อินทรีย์อยากเรียนรู้เพิ่มมากขึ้นอีก ในทางตรงข้าม หากอินทรีย์ได้รับผลที่ไม่พอใจก็จะทำให้ไม่อยากเรียนรู้หรือเบื่อหน่าย และเป็นผลเสียต่อการเรียนรู้

ทฤษฎีการเชื่อมโยงของ Thorndike and Hagen (1977) เกี่ยวข้องกับบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (e-learning) เรื่อง การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ คือ การเรียนรู้ควรเริ่มตั้งแต่การเตรียมความพร้อม การฝึกหัด ฝึกอย่างต่อเนื่องจนเกิดความพอใจ เพื่อได้ผลตามที่ตนต้องการ ตลอดจนการให้นักเรียนรู้ผลการเรียนได้ทันที จะทำให้นักเรียนเกิดความพอใจ และต้องการจะเรียนรู้ในบทเรียนต่อไป ซึ่งการใช้บทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (e-learning) เรื่องการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ เป็นสิ่งที่ช่วยให้นักเรียนสามารถฝึกหัดได้บ่อย ๆ และนักเรียนจะรู้ผลได้ทันที ซึ่งจะเป็แนวทางในการพัฒนาทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณและเป็นการปลูกฝังให้นักเรียนมีนิสัยรักการอ่าน และสร้างนิสัยให้นักเรียนเป็นผู้ใฝ่รู้ได้เป็นอย่างดี

4. ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญา (intellectual development theory) เป็นทฤษฎีและแนวคิดของ Piaget (1988, pp. 3-7) กล่าวว่า พัฒนาการทางสติปัญญาเป็นผลต่อเนื่องจากกระบวนการเปลี่ยนแปลงไปสู่วุฒิภาวะ (readiness) จากความเจริญทางด้านร่างกาย และการเปลี่ยนแปลงที่ได้รับจากประสบการณ์ เด็กแต่ละคนมีอัตราความเจริญงอกงามแตกต่างกันไป พัฒนาการเรียนรู้แตกต่างกัน เมื่อกล่าวถึงพัฒนาการ สิ่งที่ต้องคำนึง คือ พัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคม และทางร่างกาย การเกิดพัฒนาการทางสติปัญญา

อาศัยกระบวนการ 2 อย่าง คือ (1) กระบวนการดูดซึม (assimilation) เป็นกระบวนการที่เกิดจากเด็กพบ หรือมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม แล้วรับหรือดูดซึมภาพและเหตุการณ์ต่าง ๆ เข้าไว้ในความคิดของตน และ (2) กระบวนการปรับเหมาะ (accommodation) เป็นกระบวนการปรับความรู้เดิมเข้ากับสิ่งแวดล้อมใหม่หรือสามารถปรับความคิดเดิมให้สอดคล้องกับสิ่งใหม่ ซึ่งขณะนี้เด็กอยู่ในสภาวะสมดุล (equilibrium) ซึ่งทำให้เราสามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ (adaptation) เป็นการช่วยสร้างรูปแบบที่เรียกว่า “Schema” เป็นรูปแบบที่ได้จากการจัดให้เป็นระบบ ซึ่งบุคคลใช้ตีความหมายสิ่งที่ได้เห็น ได้ยิน ได้ดม และได้สัมผัส กระบวนการพัฒนาการทางสติปัญญา (cognitive-process) แบ่งออกเป็น 4 ชั้น ดังนี้

4.1 ระยะเวลาใช้ประสาทสัมผัส (sensory-motor stage) เป็นการพัฒนาของเด็กตั้งแต่แรกเกิดจนถึงอายุ 2 ปี เด็กวัยนี้จะเริ่มพัฒนาการรับรู้โดยใช้ประสาทสัมผัสต่าง ๆ เช่น ตา หู มือ และเท้า ตลอดจนเริ่มมีพัฒนาการใช้อวัยวะต่าง ๆ ได้ เช่น การฝึกหยิบจับสิ่งของต่าง ๆ ฝึกการได้ยินและการมอง

4.2 ระยะเวลาควบคุมอวัยวะต่าง ๆ (pre-operational stage) อายุตั้งแต่ 2 ปี ถึง 7 ปี วัยนี้เด็กจะคิดอย่างเป็นระบบมากขึ้น มีการพัฒนาของสมองที่ใช้ควบคุมการพัฒนา ลักษณะนิสัยและการทำงานของอวัยวะต่าง ๆ เช่น นิสัยขบถง่าย

4.3 ระยะเวลาที่คิดอย่างเป็นรูปธรรม (concreted-operational stage) ตั้งแต่ช่วงอายุ 7 ปี ถึง 11 ปี จะมีการพัฒนาสมองมากขึ้น สามารถเรียนรู้และจำแนกสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นรูปธรรมได้ แต่ยังไม่สามารถจินตนาการกับเรื่องราวที่เป็นนามธรรมได้

4.4 ระยะเวลาที่คิดอย่างเป็นนามธรรม (formal-operational stage) เป็นพัฒนาการช่วงสุดท้ายของเด็กอายุ 12 ปี ถึง 15 ปี ซึ่งสามารถคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล และคิดในสิ่งที่ซับซ้อนอย่างเป็นนามธรรมได้มากขึ้น เมื่อเด็กพัฒนาได้อย่างเต็มที่แล้ว จะสามารถคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล และแก้ปัญหาได้อย่างดี จนพร้อมจะเป็นผู้ใหญ่ที่มีวุฒิภาวะได้

หลักสูตรที่สร้างขึ้นบนพื้นฐานทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาควรมีลักษณะคือ เน้นพัฒนาการทางสติปัญญาของผู้เรียน โดยต้องเน้นให้นักเรียนใช้ศักยภาพของตนเองให้มากที่สุด เสนอการเรียน การเสนอที่ให้ผู้เรียนพบกับความแปลกใหม่ การเรียนรู้ต้องอาศัยกิจกรรมการค้นพบ เน้นกิจกรรมการสำรวจ และการเพิ่มขยายความคิด

ในระหว่างการเรียนการสอน ใช้กิจกรรมขัดแย้งโดยการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น นอกเหนือจากความคิดเห็นของตนเอง บทบาทของผู้สอน คือ กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ โดยผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้บทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (e-learning) เรื่องการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นสามารถตอบสนองความต้องการทางการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของ Piaget (1988, p. 8) ที่กล่าวว่า ผู้สอนควรถามคำถามมากกว่าการให้คำตอบ ผู้สอนควรจะพูดให้น้อยลงและฟังให้มากขึ้น ควรให้เสรีภาพแก่นักเรียนที่จะเลือกเรียนกิจกรรมต่าง ๆ เมื่อนักเรียนให้เหตุผลผิด ควรถามคำถามหรือจัดประสบการณ์ให้นักเรียนใหม่ เพื่อนักเรียนจะได้แก้ไขข้อผิดพลาดด้วยตนเอง และยอมรับความจริงที่ว่านักเรียนแต่ละคนมีพัฒนาการทางสติปัญญาที่แตกต่างกัน ผู้สอนต้องเข้าใจว่านักเรียนมีความสามารถเพิ่มขึ้นในระดับความคิดขั้นต่อไป และควรตระหนักว่าการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นเพราะจดจำมากกว่าที่จะเข้าใจ เป็นการเรียนรู้ที่ไม่แท้จริง

5. ทฤษฎีและแนวคิดจากศูนย์พัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Center for Critical Thinking) ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2542, หน้า 159) มีความเชื่อเกี่ยวกับหน้าที่พื้นฐานของมนุษย์ว่ามี 3 ประการ คือ การคิด (thinking) ความต้องการ (wanting) และความรู้สึก (feeling) โดยหน้าที่ทั้ง 3 ดังกล่าวมีความสัมพันธ์กัน

ความสัมพันธ์ระหว่างความคิดกับความต้องการและความรู้สึกพบว่า การคิดมีหลายประเภท เช่น คิดวิเคราะห์ คิดไตร่ตรอง คิดใคร่ครวญ คิดตัดสินใจ คิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ ประเภทของการคิดดังกล่าวโดยเฉพาะอย่างยิ่งการคิดอย่างมีวิจารณญาณมีความสัมพันธ์กับการแก้ปัญหา (problem solving) เนื่องจากการคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นทักษะสำคัญในการแก้ปัญหา (critical thinking is a major tool in problem solving) และการแก้ปัญหา ส่วนใหญ่ต้องใช้การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (the problem solving is a major use of critical thinking) การคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นการคิดอย่างมีเหตุผล มีองค์ประกอบ 7 ประการ ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542, หน้า 160-162)

5.1 จุดหมาย คือ เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของการคิด คือ คิดเพื่อหาแนวทางแก้ปัญหาหรือคิดเพื่อหาความรู้

5.2 ประเด็นคำถาม คือ ปัญหาหรือคำถามที่ต้องการรู้ คือ ผู้คิดสามารถระบุคำถามของปัญหาต่าง ๆ รวมทั้งระบุปัญหาสำคัญที่ต้องการแก้ไขหรือคำถามสำคัญที่ต้องการรู้

5.3 สารสนเทศ คือ ข้อมูล ความรู้ต่าง ๆ เพื่อใช้ประกอบการคิด ข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้มาควรมีความกว้าง ลึก ชัดเจน ยึดหยุ่นได้ และมีความถูกต้อง

5.4 ข้อมูลเชิงประจักษ์ คือ ข้อมูลที่ได้มานั้นต้องเชื่อถือได้ มีความชัดเจนถูกต้อง และมีความเพียงพอต่อการใช้เป็นพื้นฐานของการคิดอย่างมีเหตุผล

5.5 แนวคิดอย่างมีเหตุผล คือ แนวคิดทั้งหลายที่มี อารวมถึงกฎ ทฤษฎี หลักการ ซึ่งแนวคิดดังกล่าวมีความจำเป็นสำหรับการคิดอย่างมีเหตุผล และแนวคิดที่ได้มานั้น ต้องมีความเกี่ยวข้องกับปัญหาหรือคำถามที่ต้องการหาคำตอบ และต้องเป็นแนวคิดที่ถูกต้องด้วย

5.6 ข้อสันนิษฐาน เป็นองค์ประกอบสำคัญของทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล เพราะผู้คิดต้องมีความสามารถในการตั้งข้อสันนิษฐานให้มีความชัดเจน สามารถตัดสินใจได้ เพื่อประโยชน์ในการหาข้อมูลมาใช้ในการคิดอย่างมีเหตุผล

5.7 การนำไปใช้และผลที่ตามมา เป็นองค์ประกอบสำคัญของการคิดอย่างมีเหตุผล ซึ่งผู้คิดต้องคำนึงถึงผลกระทบ คือ ต้องมีความสามารถคิดไกล มองถึงผลที่ตามมารวมกับการนำไปใช้ได้หรือไม่เพียงใด

6. ทฤษฎีด้านการคิดของ Guilford (1973, pp. 106-110) นักจิตวิทยาชาวอเมริกัน ได้ศึกษาโครงสร้างสมรรถภาพทางสมอง โดยเน้นเรื่องความคิดสร้างสรรค์ ความมีเหตุผล และการแก้ปัญหา โดยเป็นโครงสร้างทางเขาวัวปัญญาของคนเรา 3 มิติ ดังนี้

6.1 มิติด้านเนื้อหา (contents) หมายถึง วัตถุหรือข้อมูลที่ใช้เป็นสื่อ ก่อให้เกิดความคิดซึ่งมีหลายรูปแบบ เช่น อาจเป็นภาพ เสียง สัญลักษณ์ ภาษา และพฤติกรรม

6.2 มิติด้านปฏิบัติการ (operations) หมายถึง กระบวนการต่าง ๆ ที่บุคคลใช้ในการความคิด ได้แก่ การรับรู้และเข้าใจ (cognition) การจำและการคิดตัดสินใจ เพื่อการประเมินค่า

6.3 มิติด้านผลผลิต (products) หมายถึง ความสามารถที่เกิดขึ้นจากการผสมผสาน มิติด้านเนื้อหาและมิติด้านปฏิบัติการเข้าด้วยกัน เป็นมิติด้านผลผลิต ซึ่งอาจมีลักษณะ เป็นหน่วย (unit) เป็นกลุ่ม หรือสิ่งของต่าง ๆ (classes) เป็นความสัมพันธ์ (relation) เป็นระบบ (system) เป็นการแปลงรูป (transformation) การประยุกต์ (implication) และการคาดคะเน การขยายข้อมูลออกไปในรูปการทำนายความสามารถทางความคิด ของบุคคล

Guilford (1973, p. 111) กล่าวว่า บุคคลจะทำความรู้จักกับสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ โครงสร้างทางปัญญา โดยการแปลงรูปให้เข้ากับข้อมูลที่มีอยู่ในส่วนของความจำ จากนั้นจะนำข้อมูลที่ได้มากลับกรองเพื่อใช้แก้ปัญหาและแยกแยะข้อมูลที่เกี่ยวข้อง เพื่อหาทางออกของปัญหาและช่วยในการตัดสินใจได้

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ทฤษฎีการเรียนรู้ต่าง ๆ ส่งผลต่อความสำเร็จในการอ่านอย่างมี วิจารณ์ญาณของนักเรียนทั้งสิ้น เพราะการเรียนรู้สิ่งใดก็ตามจำเป็นต้องอาศัยความรู้ พื้นฐานเดิมของนักเรียน ตลอดจนประสบการณ์ที่เกิดจากการเรียนรู้ทั้งที่เรียนมาแล้ว และเกิดจากการประสบด้วยตนเอง มาเป็นส่วนช่วยในการตัดสินใจ วิเคราะห์ พิจารณา ในสิ่งที่อ่านได้อย่างมีเหตุผล ซึ่งนำไปสู่การประเมินค่าเรื่องที่อ่านได้อย่างถูกต้องมากยิ่งขึ้น และการใช้สื่อการสอนที่เหมาะสมทำให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ ส่งผลให้ พัฒนาการทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น สามารถนำความรู้ไปใช้ในการดำรงชีวิต ในสังคมได้อย่างมีความสุขต่อไป

แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนบทเรียนอีเลิร์นนิ่ง

บทเรียนอีเลิร์นนิ่ง (e-learning) เป็นรูปแบบการศึกษาที่ทันสมัย โดยเน้นผู้เรียน เป็นศูนย์กลาง ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตัวเอง ช่วยตอบสนองความต้องการทาง การเรียนรู้ได้ เพราะสามารถเรียนรู้ได้ทุกเวลาเพื่อความเข้าใจที่ตรงกัน ผู้วิจัยขอเสนอ รายละเอียดเกี่ยวกับบทเรียนอีเลิร์นนิ่ง (e-learning) ดังนี้

ความหมายของบทเรียนอีเลิร์นนิ่ง (e-learning)

อีเลิร์นนิ่ง (e-learning) มีความหมายที่หลากหลาย และยังไม่สามารถสรุปแน่ชัดลงไปได้ ผู้วิจัยจึงขอยกคำจำกัดความจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ มาประกอบ ดังนี้

กองบรรณาธิการ (2544, หน้า 7) ได้ให้ความหมายของอีเลิร์นนิ่ง (e-learning) ว่าเป็นการเรียนการสอนผ่านคอมพิวเตอร์และเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเป็นการศึกษาที่นิยมกันมากในขณะนี้ คือ Web Based Learning การเรียนแบบนี้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ที่ไหนก็ได้

ศักดิ์ดา ไชยกิจภิญโญ (2545) ได้ให้ความหมายของอีเลิร์นนิ่ง (e-learning) ว่าเป็นการเรียนรู้อย่างใหม่ที่ใช้อินเทอร์เน็ตเป็นสื่อระหว่างผู้เรียนและผู้สอน

ถนอมพร (ตันพิพัฒน์) เลาหจรัสแสง (2545, หน้า 5) กล่าวว่า อีเลิร์นนิ่ง (e-learning) หมายถึง การเรียนเนื้อหาสารสนเทศสำหรับการสอนหรือการอบรม ซึ่งใช้การนำเสนอด้วยตัวอักษร ภาพนิ่ง ผสมผสานกับการใช้ภาพเคลื่อนไหว วิดิทัศน์ และเสียง โดยอาศัยเทคโนโลยีเร็ว (web technology) ในการถ่ายทอดเนื้อหาผ่านทางอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ไม่ว่าจะเป็นคอมพิวเตอร์ เครือข่ายอินเทอร์เน็ต อินทราเน็ต เอ็กซ์ทราเน็ต หรือผ่านทางสัญญาณโทรทัศน์ หรือสัญญาณดาวเทียม (satellite) ก็ได้ ซึ่งเนื้อหาสารสนเทศอาจอยู่ในรูปแบบการเรียนที่คุ้นเคยกันมาพอสมควร เช่น คอมพิวเตอร์ช่วยสอน (computer assisted instruction) การสอนบนเว็บ (web-based instruction) การเรียนออนไลน์ (on-line learning) การเรียนทางไกลผ่านดาวเทียม (distance learning via satellite)

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2546, หน้า 38-40) กล่าวว่า อีเลิร์นนิ่ง (e-learning) หรือการเรียนรู้อินเทอร์เน็ต หมายถึง การเรียนรู้บนฐานเทคโนโลยีซึ่งครอบคลุมวิธีการเรียนรู้ที่หลากหลายรูปแบบ เช่น การเรียนรู้บนคอมพิวเตอร์ การเรียนรู้บนเว็บ ห้องเรียนเสมือนจริง เป็นต้น ผู้เรียนสามารถเรียนผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ทุกประเภท อาทิ อินเทอร์เน็ต อินทราเน็ต เอ็กซ์ทราเน็ต การถ่ายทอดผ่านดาวเทียม แลบบันท์กิ้งเสียง วิดิทัศน์ โทรทัศน์ที่สามารถโต้ตอบกันได้ และซีดีรอม

บุปผาชาติ ทัพพิกรณ์ (2547, หน้า 7) กล่าวว่า ความหมายของอีเลิร์นนิ่ง (e-learning) จะแตกต่างกันตามประสบการณ์ของแต่ละบุคคล แต่มีส่วนเหมือนกัน คือ การใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีการสื่อสารเป็นเครื่องมือสำคัญของการเรียนรู้

สันติ วิจักรขณาวัลย์ (2547, หน้า 24) กล่าวว่า อีเลิร์นนิง (e-learning) คือ รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นฐาน (technology-based learning) ที่สามารถให้ผู้เรียนได้เรียนรู้องค์ความรู้โดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่ (anywhere-anytime learning)

ณัฐฐิตา ศิริรัตน์ (2548, หน้า 3) กล่าวว่า แท้จริงแล้วอีเลิร์นนิง (e-learning) เป็นคำที่ครอบคลุมไว้กว้างมาก หมายถึง การเรียนการสอนในลักษณะใด ๆ ที่มีการถ่ายทอดเนื้อหาผ่านทางอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ไม่ว่าจะเป็นคอมพิวเตอร์หรือเครือข่ายอินเทอร์เน็ต อินทราเน็ต ทางสัญญาณโทรศัพท์ สัญญาณดาวเทียมก็ได้ แต่ในปัจจุบันความหมายของอีเลิร์นนิง (e-learning) เริ่มจำกัดวงแคบลง โดยจะมีความหมายเฉพาะถึงการเรียนจากสารสนเทศ ซึ่งออกแบบมาสำหรับการสอนหรือการฝึกอบรม โดยการใช้โปรแกรมจากสื่อหลายมิติหรือเทคโนโลยีของเว็บมาถ่ายทอดเนื้อหา

กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ (2549, หน้า 32-36) ได้ให้คำจำกัดความของอีเลิร์นนิง (e-learning) ว่า เกิดจากคำศัพท์สองคำ คือ e มาจากคำว่า electronic ที่มีความหมายในเชิงของความรวดเร็วโดยทำงานในระบบอัตโนมัติ และคำว่า learning หมายถึง การเรียน การเรียนรู้ การเรียนการสอน เมื่อรวมเป็นคำว่า electronic learning หรืออีเลิร์นนิง (e-learning) จึงหมายถึง การเรียนรู้ด้วยสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (electronic media) เช่น ซีดีรอม เครือข่ายอินทราเน็ต เครือข่ายอินเทอร์เน็ต เครือข่ายเอ็กซ์ทราเน็ต ระบบเสมือนจริง (virtual reality system) และสื่ออื่น ๆ โดยไม่ขึ้นอยู่กับเวลาและสถานที่ เป็นการเปิดโอกาสการเรียนรู้ที่เท่าเทียมกัน

ครรชิต มัลลียงศ์ (2549, หน้า 4) ได้กล่าวถึงความหมายของอีเลิร์นนิง (e-learning) ว่า อาจมีสองความหมาย คือ ในฐานะที่เป็นกระบวนการเรียนการสอนอย่างเป็นทางการซึ่งสามารถจัดให้มีลักษณะคล้ายกับการสอนในชั้นเรียนได้อย่างครบถ้วน เพียงแต่เปลี่ยนกลไกการเข้าเรียนในชั้นเป็นการเรียนผ่านอินเทอร์เน็ต และในฐานะเครื่องมือสำหรับแสวงหาความรู้

สุรสิทธิ์ วรรณไกรโรจน์ (2552) ผู้อำนวยการโครงการการเรียนรู้แบบออนไลน์แห่ง สวทช. ได้ให้คำจำกัดความของอีเลิร์นนิง (e-learning) ไว้ว่า การเรียนรู้แบบออนไลน์หรืออีเลิร์นนิง (e-learning) เป็นการศึกษาเรียนรู้ผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต

(internet) หรืออินทราเน็ต (intranet) เป็นการเรียนรู้ด้วยตัวเอง ผู้เรียนจะได้เรียนตามความสามารถและความสนใจของตน โดยเนื้อหาของบทเรียนซึ่งประกอบด้วย ข้อความ รูปภาพ เสียง วิดีโอ และมัลติมีเดียอื่น ๆ จะถูกส่งไปยังผู้เรียนผ่านทางอินเทอร์เน็ต (internet) โดยผู้เรียน ผู้สอน และเพื่อนร่วมชั้นเรียนทุกคน สามารถติดต่อ ปรึกษา และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกันได้เช่นเดียวกับการเรียนในชั้นเรียนปกติ โดยอาศัยเครื่องมือการติดต่อสื่อสารที่ทันสมัย (e-mail, webboard, chat) จึงเป็นการเรียนสำหรับทุกคนที่เรียนได้ทุกเวลาและทุกสถานที่

ใจทิพย์ ฌ สงขลา (2550, หน้า 4) ได้ให้ความหมายของอีเลิร์นนิง (e-learning) ว่า การเรียน การสอน และการวัดประเมินในรูปแบบต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ทั้งในมิติประสาน (synchronous mode) และต่างเวลา (asynchronous mode) โดยใช้อุปกรณ์ทางอิเล็กทรอนิกส์ เป็นสื่อกลางเผยแพร่และสื่อสารผ่านระบบคอมพิวเตอร์เครือข่าย

จากความหมายดังกล่าวจึงสรุปได้ว่า บทเรียนอีเลิร์นนิง (e-learning) หมายถึง การเรียนรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ โดยใช้เครือข่ายอินเทอร์เน็ต เนื้อหาของบทเรียนประกอบด้วย ข้อความ รูปภาพ เสียง วิดีโอ และมัลติมีเดียอื่น ๆ จะถูกส่งไปยังผู้เรียนผ่านทางอินเทอร์เน็ต (internet) ซึ่งอีเลิร์นนิง (e-learning) เป็นนวัตกรรมทางการศึกษาที่ก้าวหน้าด้วยเทคโนโลยีล้ำยุค เป็นโลกสังคมแห่งการเรียนรู้ที่ไร้พรมแดน โดยผู้เรียนไม่จำเป็นต้องอยู่ในสถานที่เดียวกัน แต่สามารถศึกษาและมีความรู้ในเรื่องเดียวกันได้

คุณสมบัติและลักษณะสำคัญของบทเรียนอีเลิร์นนิง (e-learning)

อีเลิร์นนิง (e-learning) นับเป็นคำใหม่พอสมควร ที่มีความหมายถึง การอบรมด้วยระบบเครือข่าย หรือผ่านระบบเครือข่าย ไม่ว่าจะเป็นเครือข่ายอินเทอร์เน็ต หรือเครือข่ายอินทราเน็ตในองค์กร ดังนั้น อีเลิร์นนิง (e-learning) จึงได้ผนวกเข้ากับโลกแห่งการศึกษา และวงจรธุรกิจอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ปัจจุบันนี้ บริษัทหลายบริษัทพัฒนาระบบอีเลิร์นนิง (e-learning) เพื่ออบรมพนักงานขายของบริษัทให้ทราบและรู้จักผลิตภัณฑ์ใหม่ พร้อมกับเทคนิคการขาย มหาวิทยาลัยชั้นนำต่าง ๆ ได้นำระบบอีเลิร์นนิง (e-learning) มาให้บริการนิสิตนักศึกษาจากทั่วโลก เพื่อสมัครเรียนในหลักสูตรต่าง ๆ ที่เปิดให้บริการ

มนต์ชัย เทียนทอง (2545, หน้า 267-268) กล่าวว่า คุณสมบัติของอีเลิร์นนิง (e-learning) ที่จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล มีดังนี้

1. เนื้อหาและข้อมูลที่ปรากฏในระบบอีเลิร์นนิง (e-learning) ต้องเป็นข้อมูลที่มีความเป็นพลวัตมากกว่า หรือแตกต่างจากเนื้อหาสาระที่ปรากฏในหนังสือแบบเรียน ซึ่งมีความเป็นสถิต ยากต่อการเปลี่ยนแปลง ความเป็นพลวัตของข้อมูลในอีเลิร์นนิง (e-learning) จัดว่าเป็นคุณสมบัติเด่นที่ทำให้อีเลิร์นนิง (e-learning) มีประโยชน์ต่อการศึกษาในปัจจุบันที่อยู่ในยุคไร้พรมแดน เนื้อหาสาระต้องทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก

2. การทำงานของระบบอีเลิร์นนิง (e-learning) ต้องเป็นระบบเวลาจริงที่ผู้เรียนสามารถเข้าถึงบทเรียนได้ตามความต้องการ คล้ายกับการเรียนการสอนปกติในห้องเรียน ในระบบอีเลิร์นนิง (e-learning) มีการควบคุมการนำเสนอเนื้อหาสาระ การจัดกิจกรรมการเรียน การนำเสนอสื่อการเรียนการสอน และส่วนของการจัดการอื่น ๆ ตามความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียน ผู้เรียนแต่ละคนจึงได้รับองค์ความรู้ที่แตกต่างกันตามความสามารถและความถนัดของแต่ละคน โดยอีเลิร์นนิง (e-learning) จะมีความสัมพันธ์กับประสบการณ์ของผู้เรียนแต่ละคน ได้แก่ ความรู้พื้นฐานและข้อมูลประกอบอื่น ๆ ซึ่งมีความแตกต่างกันระหว่างผู้เรียนแต่ละคน

อีเลิร์นนิง (e-learning) ยังสามารถจัดการกับข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ อย่างเข้าใจ และชาญฉลาด เพื่อนำเสนอข้อมูล เหตุการณ์ และวิธีการผ่านสื่อ ข้อความ ภาพ หรือเสียง ไปยังผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับบทเรียน ได้รับความรู้และทักษะประสบการณ์ และมีความคงทนในการเรียนรู้สูง ตลอดจนสร้างสรรค์องค์ความรู้ให้กับผู้เรียนอย่างรวดเร็ว ตามความต้องการ มีความทันสมัยและสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดเวลา

อีเลิร์นนิง (e-learning) มีคุณลักษณะเด่นเป็นการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง คือ ให้ความสำคัญกับการเลือกการเรียนรู้ของผู้เรียนมากกว่ากำหนดให้ผู้เรียนได้เรียนตามผู้สอน ลักษณะสำคัญของอีเลิร์นนิง (e-learning) มีดังนี้ (ถนอมพร (ต้นพิพัฒน์) เลขาธิการสสส, 2545, หน้า 21)

1. Anywhere, Anytime, and Anybody หมายถึง อีเลิร์นนิง (e-learning) ควรต้องช่วยให้โอกาสในการเข้าถึงเนื้อหาการเรียนรู้ ไม่ว่าผู้เรียนจะเป็นใคร มาจากที่ใดก็ได้ และเรียนเวลาใดก็ได้ ตามความต้องการของผู้เรียน เพราะหน่วยงานได้เปิดเว็บไซต์

ให้บริการ รวมทั้งบริการจัดทำเป็นชุด CD เพื่อใช้ในลักษณะ Offline ให้กับโรงเรียน หรือสถานศึกษาที่สนใจ แต่ยังไม่พร้อมในระบบอินเทอร์เน็ต

2. Multimedia หมายถึง อีเลิร์นนิง (e-learning) ต้องคำนึงถึงการนำเสนอเนื้อหา โดยใช้ประโยชน์จากสื่อประสมที่นำเสนอในเว็บไซต์ ประกอบด้วย ข้อความ ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว และเสียง ตลอดจนวีดิทัศน์ อันจะช่วยกระตุ้นการเรียนรู้ของผู้เรียน ได้เป็นอย่างดี

3. Non-linear หมายถึง อีเลิร์นนิง (e-learning) ควรต้องมีการนำเสนอเนื้อหา ในลักษณะที่ไม่เป็นเชิงเส้นตรง คือ ผู้เรียนสามารถเข้าถึงเนื้อหาตามความต้องการ ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนเนื้อหาที่นำเสนอได้ โดยอีเลิร์นนิง (e-learning) ต้องจัดการ เชื่อมโยงที่ยืดหยุ่นแก่ผู้เรียน

4. Interactive หมายถึง อีเลิร์นนิง (e-learning) ต้องมีการเปิดโอกาสให้ผู้เรียน มีปฏิสัมพันธ์กับเนื้อหาหรือผู้อื่นได้ ดังนี้

4.1 อีเลิร์นนิง (e-learning) ควรต้องมีการออกแบบกิจกรรม ซึ่งผู้เรียนสามารถ ได้ตอบกับเนื้อหา รวมทั้งมีการจัดเตรียมแบบฝึกหัดและแบบทดสอบให้ผู้เรียนตรวจสอบ ความเข้าใจได้ด้วยตนเองได้

4.2 อีเลิร์นนิง (e-learning) ต้องมีการจัดหาเครื่องมือในการใช้ช่องทางแก่ผู้เรียน ในการติดต่อสื่อสาร เพื่อการปรึกษา อภิปราย ชักถาม แสดงความคิดเห็นกับผู้สอน วิทยากร ผู้เชี่ยวชาญ หรือเพื่อน ๆ

5. Immediate Response หมายถึง อีเลิร์นนิง (e-learning) ต้องมีการออกแบบ ให้มีการทดสอบ การวัดผล และการประเมินผล ซึ่งให้ผลป้อนกลับทันทีแก่ผู้เรียน ไม่ว่าจะอยู่ในลักษณะของแบบทดสอบก่อนเรียน (pre test) หรือแบบทดสอบหลังเรียน (post test)

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า อีเลิร์นนิง (e-learning) เป็นระบบการเรียนการสอนที่เกี่ยวข้อง กับเทคโนโลยีเว็บไซต์ และเครือข่ายอินเทอร์เน็ต มีสถานะแวดล้อมที่สนับสนุนการเรียนรู้ อย่างมีชีวิตชีวา (active learning) และการเรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (child center learning) ผู้เรียนเป็นผู้คิด ตัดสินใจเรียน โดยการสร้างความรู้และความเข้าใจใหม่ ๆ

ด้วยตนเอง สามารถเชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ให้เข้ากับชีวิตจริง ครอบคลุมการเรียนรู้ทุกรูปแบบ ทั้งการเรียนทางไกลและการเรียนผ่านเครือข่ายระบบต่าง ๆ

เมื่อศึกษาคุณลักษณะของบทเรียนอีเลิร์นนิ่ง (e-learning) ดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเนื้อหาวิชาภาษาไทยเรื่อง การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ โดยส่งเสริมการศึกษาตามอัธยาศัย ในบทเรียนอีเลิร์นนิ่ง (e-learning) ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองจากทุกที่ทุกเวลาโดยอิสระ และการบรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้แต่ละเนื้อหาไม่จำเป็นต้องเหมือนกัน หรือบรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้พร้อมกับผู้เรียนรายอื่น บทเรียนอีเลิร์นนิ่ง (e-learning) มีระบบปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียน และสามารถเรียนรู้ร่วมกันได้ มีเครื่องมือที่วัดผลการเรียนได้ มีการออกแบบการเรียนการสอนอย่างมีระบบ ผู้เรียนจะเรียนรู้ด้วยตนเองมากยิ่งขึ้น

องค์ประกอบของบทเรียนอีเลิร์นนิ่ง (e-learning)

การเรียนการสอนแบบอีเลิร์นนิ่ง (e-learning) มีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ส่วน โดยแต่ละส่วนจะต้องได้รับการออกแบบมาเป็นอย่างดี เพื่อการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้ (ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา, 2547, หน้า 10-11)

1. เนื้อหาของบทเรียน (content) เป็นส่วนสำคัญที่สุดในกระบวนการเรียนการสอน ผู้ออกแบบการสอนต้องเขียนคำอธิบายรายวิชา วางแผนการสอนให้เหมาะสมกับเวลา ตรงกับความต้องการของสังคม สร้างสื่อการสอนที่เหมาะสม แยกบทเรียนเป็นบท มีการมอบหมายงานเมื่อจบบทเรียนและสรุปเนื้อหาไว้ตอนท้ายของแต่ละบท พร้อมแนะนำแหล่งอ้างอิงให้นักเรียนได้ไปศึกษาค้นคว้า

2. ระบบบริหารการเรียน (e-learning Management System--LMS) ถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของอีเลิร์นนิ่ง (e-learning) เพราะจะทำหน้าที่ตั้งแต่ผู้เรียนเริ่มเข้ามาเรียน โดยจัดเตรียมหลักสูตรและบทเรียนทั้งหมดเอาไว้ให้พร้อมที่จะให้ผู้เรียนเข้ามาเรียน เมื่อผู้เรียนได้เริ่มต้นบทเรียนแล้ว ระบบจะเริ่มดำเนินงาน โดยส่งบทเรียนตามคำขอของผู้เรียนผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์ไปแสดงที่เว็บเบราว์เซอร์ของผู้เรียน จากนั้นระบบจะติดตามและบันทึกความก้าวหน้า รวมทั้งรายงานกิจกรรมและผลการเรียนของผู้เรียน ทุกหน่วยการเรียนรู้จนจบหลักสูตร

3. การติดต่อสื่อสาร (communication) นักเรียนทุกคนในชั้นเรียนสามารถติดต่อสื่อสารกัน เพื่อหาข้อมูล ช่วยเหลือ และเปลี่ยนความคิดเห็น หรือตอบข้อซักถาม เพื่อให้การศึกษาได้ประสิทธิผลสูงสุด สื่อที่ใช้อาจเป็นจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ โทรศัพท์ หรือกระดานเสวนาอภิปราย World Wide Web หรือ ICQ เป็นต้น ผู้สอนสามารถตรวจสอบงานของผู้เรียน พร้อมแสดงความเห็นต่องานของผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอ และเปิดเผยผลการตรวจงานเพื่อให้ทุกคนทราบว่า งานแต่ละแบบมีจุดบกพร่องอย่างไร เมื่อแต่ละคนรู้จุดบกพร่องของตนเองก็จะสามารถกลับไปปรับปรุงตัวหรืออ่านเรื่องใดเพิ่มเติมเป็นพิเศษ โดยเครื่องมือที่ใช้ในการติดต่อสื่อสาร แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ (1) ประเภท Real-time ได้แก่ Chat, White Board, Text Slide, Real-time Annotations, Interactive เป็นต้น และ (2) ประเภท Non Real-time ได้แก่ e-mail และ Webboard เป็นต้น

4. การสอบวัดผลการเรียน (evaluation) เป็นส่วนประกอบที่สำคัญที่ทำให้การเรียนแบบอีเลิร์นนิ่ง (e-learning) เป็นการเรียนรู้ที่สมบูรณ์ กล่าวคือ ในบางวิชาจำเป็นต้องวัดความรู้ก่อนสมัครเข้าเรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนในบทเรียนและหลักสูตรที่เหมาะสมมากที่สุด ซึ่งจะส่งผลให้การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นมีประสิทธิภาพสูงสุด เมื่อเข้าสู่บทเรียนแต่ละหลักสูตรก็จะมี การสอบย่อยท้ายบท และการสอบใหญ่ก่อนที่จะจบหลักสูตร

มนต์ชัย เทียนทอง (2545, หน้า 58-62) กล่าวว่า องค์ประกอบของอีเลิร์นนิ่ง (e-learning) ประกอบด้วย 4 ส่วนหลัก ดังนี้

1. Learning Management System (LMS) ระบบการจัดการด้านการเรียนรู้ ซึ่งเป็นส่วนที่สำคัญของ e-learning ที่จะต้องนำพาผู้เรียนไปยังเป้าหมายที่ต้องการ นับตั้งแต่การลงทะเบียนจนถึงการประเมินผลของระบบการจัดการเรียนรู้ การจัดการบทเรียน การรวบรวมเนื้อหาบทเรียน การรายงานผลการเรียน การวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียน การเตรียมการวางแผนบทเรียนตามหลักการเรียนรู้ ตลอดจนการวางแผนด้านทรัพยากร ข้อมูลด้านเนื้อหา ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว เสียง และทรัพยากรอื่น ๆ

2. Content Management System (CMS) หมายถึง ระบบการจัดการด้านเนื้อหา ซึ่งเป็นส่วนที่บริการสำหรับผู้ออกแบบหรือผู้พัฒนาบทเรียนในการสร้างสรรค์และนำเสนอเนื้อหาบทเรียน เริ่มตั้งแต่เนื้อหาส่วนของการลงทะเบียนเรียน การรวบรวม การจัดการเนื้อหา และการนำส่งเนื้อหา (delivery) ไปยังเว็บไซต์ของอีเลิร์นนิ่ง (e-learning) การพิมพ์

เป็นเอกสาร หรือการบันทึกลงซีดีรอม เนื้อหาบทเรียนจะถูกจัดการนำเสนอ โดยระบบ Content Management System (CMS) สามารถปรับปรุงแก้ไขเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ได้ ในกรณีที่เห็นว่าข้อมูลผิดพลาด

3. Delivery Management System (DMS) หมายถึง ระบบการจัดการด้านการนำส่ง ซึ่งเป็นการนำส่งบทเรียน ไปยังผู้เรียน ได้ศึกษาตามวัตถุประสงค์ การนำส่งบทเรียน จึงรวมถึงการจัดการบนเครือข่ายคอมพิวเตอร์ ทั้งเครือข่ายอินเทอร์เน็ต อินทราเน็ต หรือเอ็กทราเน็ต การพิมพ์เอกสารสำหรับผู้เรียน การบันทึกลงสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และการนำส่งบทเรียนในรูปแบบอื่น ๆ ไปยังผู้เรียน ให้ศึกษาบทเรียนตามวัตถุประสงค์ ที่ต้องการ เช่น ส่งผ่านโทรศัพท์ตามสาย เป็นต้น

4. Test Management System (TMS) หมายถึง ระบบการจัดการด้านการทดสอบ เป็นส่วนของการจัดการและการนำส่ง รวมทั้งดำเนินการสอบให้กับผู้เรียน เพื่อประเมินผล ความก้าวหน้าของผู้เรียนในระบบอีเลิร์นนิง (e-learning) โดยข้อมูลเกี่ยวกับข้อทดสอบ ทั้งหมดจะถูกเก็บไว้ในฐานข้อมูลส่วนกลาง สำหรับให้ผู้เรียนต่อเชื่อมเข้าไปทดสอบ ตามเงื่อนไขที่ระบุไว้ในส่วนของ LMS และ CMS ประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่

4.1 ส่วนของผู้ออกแบบและผู้พัฒนาบทเรียน สำหรับการออกแบบแก้ไข นำกลับมาใช้ใหม่ พิมพ์และการจัดการเกี่ยวกับข้อสอบ

4.2 ส่วนของผู้เรียน สำหรับการทำข้อทดสอบ รวมทั้งบันทึกผลความก้าวหน้า การรายงานผล และการประเมินผลในรูปแบบต่าง ๆ

กล่าวโดยสรุปแล้ว องค์ประกอบที่สำคัญของบทเรียนอีเลิร์นนิง (e-learning) ทั้ง 4 ส่วน จะต้องได้รับการออกแบบมาเป็นอย่างดี มีความสอดคล้องกัน เพื่อการทำงาน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่สมบูรณ์และเรียนรู้ได้ จนจบหลักสูตร

ประโยชน์ของบทเรียนอีเลิร์นนิง (e-learning)

สื่อเทคโนโลยีเป็นสิ่งเร้าที่ช่วยบูรณาการให้เด็กได้เรียนรู้สิ่งแวดล้อม ทั้งที่เป็น ธรรมชาติ สังคม มนุษย์ และเทคโนโลยีไปพร้อมกัน ซึ่งสามารถเลือกสรรสื่อที่ดีให้เด็ก ได้เรียนรู้ การใช้ระบบการเรียนรู้แบบอีเลิร์นนิง (e-learning) เป็นการจัดการเรียนการสอน

ที่อยู่บนเครือข่ายคอมพิวเตอร์ เป็นทางเลือกที่อาจใช้การเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นสื่อเสริม หรือใช้เป็นที่การสอนของผู้สอน โดยตรงก็ได้ จะทำให้ลดปัญหาที่เกิดขึ้นในการเรียน ระบบปกติได้

ข้อดีของอีเลิร์นนิง (e-learning) มีดังนี้ (สันติ วิจิตรขณาจารย์, 2547, หน้า 25)

1. การใช้อีเลิร์นนิง (e-learning) สามารถตอบสนองต่อผู้เรียนได้มากกว่าการจัดการศึกษาในห้องเรียน โดยเฉพาะการเข้าถึงเนื้อหาสาระที่มีมากขึ้น และบทเรียนอีเลิร์นนิง (e-learning) ทำให้ผู้เรียนเชื่อมโยงองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกัน และยังสามารถเรียนรู้ได้ทุกสถานที่ที่มีเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามศักยภาพและความสนใจ ซึ่งเป็นไปตามหลักการของการปฏิรูปการศึกษา ที่เน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามศักยภาพและความสนใจของตนเอง การเชื่อมโยงเนื้อหาในบทเรียนอีเลิร์นนิง (e-learning) เป็นแบบแตกกิ่ง ผู้เรียนมีอิสระในการเลือกเส้นทางในการเชื่อมโยงความรู้ ผู้เรียนย่อมเกิดความสุขกับบทเรียน

2. รูปแบบการนำเสนอเนื้อหาสาระในบทเรียนอีเลิร์นนิง (e-learning) สามารถบูรณาการสื่อต่าง ๆ เข้าด้วยกันได้ ไม่ว่าจะเป็นสื่อประสม (multimedia) มีทั้งรูปแบบตัวอักษร รูปภาพ ภาพสร้างสรรค์จำลอง สถานการณ์จำลอง เสียง และภาพเคลื่อนไหว ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนรับรู้ได้โดยใช้ประสาทสัมผัสหลาย ๆ ด้าน ทำให้การเรียนรู้เกิดขึ้นได้มากและมีประสิทธิภาพกว่าการใช้สื่อที่มีรูปแบบการนำเสนออย่างใดอย่างหนึ่ง

3. บทเรียนอีเลิร์นนิง (e-learning) มีจุดเด่นของแหล่งการเรียนรู้ที่มีมากมาย ทั้งในรูปแบบฐานข้อมูลและรูปแบบบุคคลที่มีความเชี่ยวชาญในสาขานั้น ๆ ระบบอีเลิร์นนิง (e-learning) ต้องมีช่องทางให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้จากบุคคลต่าง ๆ เหล่านั้นได้

4. การใช้บทเรียนอีเลิร์นนิง (e-learning) ยังเป็นเครื่องมือช่วยให้มีการพัฒนาในตัวผู้เรียน โดยเริ่มจากการสืบเสาะหาความรู้ รวมถึงการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ไปโดยอัตโนมัติ

5. บทเรียนอีเลิร์นนิง (e-learning) ช่วยส่งเสริมและพัฒนากระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ ผู้เรียนมีอิสระในการสื่อสารกับเพื่อน ผู้เชี่ยวชาญสามารถนำเสนอความคิดเห็นต่าง ๆ โดยไม่มีการสกัดกั้นหรือกำหนดกรอบความคิด ผู้เรียนต้องรู้จักการนำเสนอความคิดอย่างมีเหตุผล พร้อมปรับปรุงและพัฒนาแนวคิดของตนเองให้ดีขึ้นตลอดเวลา

บทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (e-learning) ที่ออกแบบดีมีประโยชน์อย่างมาก เพราะสามารถนำเสนอเนื้อหาบางส่วนแทนผู้สอนได้ โดยที่ผู้สอนไม่จำเป็นต้องสอนในชั้นเรียน ทำให้ผู้สอนสามารถใช้เวลาในชั้นเรียนได้อย่างคุ้มค่ามากขึ้น และทำให้ผู้เรียนเชื่อมโยงความรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกันในหน่วยการเรียนรู้ที่เรียน และยังสามารถเรียนรู้ได้ทุกสถานที่ที่มีเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามศักยภาพและความสนใจของตนเองได้

แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนแบบปกติ

ปัจจุบันหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เน้นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เน้นความคิดที่มุ่งให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้จากการปฏิบัติด้วยวิธีการเรียนรู้ที่หลากหลาย ผู้สอนจะต้องวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนใช้แหล่งเรียนรู้และสื่อการเรียนรู้ในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง โดยมีผู้สอนเป็นผู้ให้คำปรึกษาในการจัดการเรียนรู้ควรคำนึงถึงความสำคัญในเรื่องต่อไปนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิชาการ, 2545, หน้า 101-103)

1. การเรียนรู้อย่างมีความสุข เป็นการจัดการเรียนการสอนในบรรยากาศที่เป็นอิสระ แต่มีระเบียบวินัยในตนเอง ยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล ผู้เรียนมีวิธีการเรียนรู้ที่หลากหลาย ส่งเสริมให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียน เกิดความภาคภูมิใจในผลงานที่เกิดจากผลสำเร็จในการเรียนรู้ของตน และผู้เรียนได้พัฒนาตนเองเต็มศักยภาพ แนวทางในการจัดการเรียนการสอน คือ บทเรียนมีความหมายและเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน กิจกรรมเรียนรู้หลากหลาย ผู้เรียนสามารถปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง มีสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับความสามารถและน่าสนใจ การประเมินผลจะมุ่งเน้นศักยภาพของผู้เรียนเป็นรายบุคคลและรายกลุ่ม ผู้สอนกับผู้เรียน และผู้เรียนกับผู้เรียน มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

2. การเรียนรู้แบบองค์รวม เป็นการเรียนรู้จากการบูรณาการสาระการเรียนรู้ และกระบวนการเรียนรู้เข้าด้วยกัน สาระการเรียนรู้จะเรียนจากเรื่องใกล้ตัว ที่อยู่อาศัย ท้องถิ่นของตนเอง สังคม ประเทศชาติ สิ่งแวดล้อม เรื่องของสังคมโลก การเปลี่ยนแปลง และแนวโน้มที่เกิดขึ้นในสังคมโลก การเรียนรู้แบบองค์รวมเป็นการบูรณาการความรู้

ความเข้าใจเรื่องที่เรียนให้ลึกซึ้ง ครอบคลุมปัญหา และมีความหมายต่อการนำไปใช้ ในการดำรงชีวิตและการแก้ปัญหาของสังคม

3. การเรียนรู้จะต้องปรับวัฒนธรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียน เป็นสำคัญ ผู้เรียนต้องมีลีลาการเรียนรู้ (learning styles) ของตน มีอิสระในการเรียนรู้ อย่างมีความรับผิดชอบสูง มีวินัยในตนเอง หากการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียน ขาดระเบียบวินัย ขาดความเข้มแข็งด้านจริยธรรม ขาดความรับผิดชอบ ขาดความอดทน ความมุ่งมั่นต่อความสำเร็จ และขาดวินัยในการปฏิบัติงาน การเรียนการสอนย่อมล้มเหลว ดังนั้น ผู้สอนจำเป็นต้องปลูกฝังและสร้างวินัยในตนเองควบคู่ไปกับวิธีการเรียนรู้

4. การเรียนรู้จากการคิดและการปฏิบัติจริง เป็นการเรียนรู้โดยการประมวลผลข้อมูล ความรู้จากประสบการณ์ต่าง ๆ มาวิเคราะห์ให้เป็นความรู้ใหม่ วิธีการใหม่ เพื่อนำความรู้ และวิธีการ ไปใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างเหมาะสมสอดคล้องกัน ผู้เรียนจะแสวงหา ข้อมูลจากการอ่าน การสัมภาษณ์ การคู่มือทางอิเล็กทรอนิกส์ การฟัง แล้วจดบันทึกข้อมูล นำมาวิเคราะห์ ไตร่ตรองอย่างรอบคอบ และนำความรู้ไปปฏิบัติจริง เป็นการเรียนรู้จาก ประสบการณ์ตรง จากแหล่งเรียนรู้สื่อ เหตุการณ์ และสิ่งแวดล้อมรอบตัว นำมาสรุปผล สร้างความรู้ด้วยตนเอง

5. การเรียนรู้ร่วมกับบุคคลอื่น เป็นการเรียนรู้ที่มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ด้วยการแลกเปลี่ยนข้อมูล ความรู้ ความคิด และประสบการณ์ซึ่งกันและกัน โดยนำข้อมูล มาศึกษาและทำความเข้าใจร่วมกัน คิดวิเคราะห์ ตีความ แปลความ สังเคราะห์ข้อมูล และประสบการณ์สรุปเป็นข้อความรู้ ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่หลากหลาย มีการช่วยเหลือ เกื้อกูลกัน เป็นการปลูกฝังคุณธรรม การอยู่ร่วมกัน และการทำงานร่วมกัน ทำให้เกิด การพัฒนาทั้งทักษะทางสังคมและทักษะการทำงานที่ดี

6. การเรียนรู้โดยมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนและมีส่วนร่วมในผลงาน เป็นการให้ผู้เรียนร่วมกันวางแผนการเรียนรู้ และปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกัน เช่น การจัดนิทรรศการ การเขียนความรู้เป็นบทความ หรือจัดทำสมุดวิเคราะห์ความรู้ จัดทำ แผนภูมิ การรายงานหน้าชั้น การจัดอภิปรายความรู้ การแสดงบทบาทสมมติ และการแสดง ละคร ฯลฯ ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้ทักษะกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วม มีความเป็น

ประชาธิปไตย รู้จักบทบาทหน้าที่ แบ่งความรับผิดชอบ ปรีกษาหาหรือ ติดตามผล ประเมิน-
ผลงาน และบูรณาการความรู้จากหลายวิชา

7. การเรียนรู้กระบวนการเรียนรู้ เป็นการเรียนรู้ลีลาและความถนัดในการเรียน
ของตนเอง ผู้เรียนจะรู้กระบวนการเรียนรู้จากผู้สอนที่เปิดโอกาสและจัดสถานการณ์
ให้ศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม เกิดการศึกษาวิเคราะห์
และสรุปผลการเรียนรู้ เพื่อนำไปใช้เป็นประโยชน์ในการเรียนรู้ต่อไป

8. การเรียนรู้เพื่อนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต และประกอบอาชีพ
เป็นการนำความรู้ที่ได้จากการเรียน เช่น ทักษะการสื่อสาร ทักษะการแสวงหาความรู้
ทักษะการปฏิบัติงาน ทักษะการวิเคราะห์ ทักษะการสังเคราะห์ ทักษะการดำเนินชีวิต
และการมีมนุษยสัมพันธ์ มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพ
จะเห็นได้ว่า การจัดการเรียนรู้ควรมุ่งเน้นให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนจะต้อง
เรียนรู้วิธีการเรียนให้ประสบผลสำเร็จ รู้วิธีการแสวงหาความรู้ รู้วิธีการคิดวิเคราะห์ข้อมูล
ข่าวสาร สามารถใช้ทักษะทางภาษาเพื่อการอภิปรายผล การรายงาน การแสวงหาความรู้
สามารถจัดบันทึกความรู้ จัดหมวดหมู่ความรู้ และเชื่อมโยงความรู้ใหม่ได้อย่างเป็นระบบ
โดยผู้สอนจะต้องวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้
จากการปฏิบัติ ใช้แหล่งเรียนรู้ และสื่อการเรียนรู้ในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง
โดยมีผู้สอนเป็นผู้ให้คำปรึกษา

หลักสูตรมีจุดมุ่งหมายให้นักเรียนเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการใช้ภาษาไทย
ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นผู้ที่มีความสามารถทางการคิด โดยสามารถประมวลข้อมูล
ความรู้จากประสบการณ์ต่าง ๆ มาวิเคราะห์ให้เป็นความรู้ใหม่ วิธีการใหม่ เพื่อนำความรู้
และวิธีการไปใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างเหมาะสม การจัดการเรียนรู้ ควรมุ่งเน้น
ให้นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง รู้วิธีการแสวงหาความรู้ รู้วิธีการคิดวิเคราะห์ข้อมูลข่าวสาร
เกิดการใช้ทักษะทางภาษา เพื่อให้นักเรียนนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ได้อย่าง
ถูกต้อง เหมาะสม และมีความสุข สิ่งที่จะช่วยให้นักเรียนประสบความสำเร็จในการเรียนรู้
ได้นั้น องค์ประกอบที่สำคัญ คือ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ได้รับการออกแบบมาดี ผู้วิจัย
จึงออกแบบแผนการเรียนรู้แบบปกติ เป็นการเรียนที่ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยการปฏิบัติ
กิจกรรมการเรียนรู้ตามที่ผู้สอนได้เตรียมการสอนไว้ ดังปรากฏอยู่ในแผนการจัดการเรียนรู้

ซึ่งใช้การสอนแบบบรรยายประกอบสื่ออื่น ๆ มีการอภิปราย ชักถามนักเรียน ให้นักเรียน ทำกิจกรรมอื่น ๆ ตามความเหมาะสม โดยมีลำดับขั้นตอนการสอนแบบปกติ 3 ชั้น ดังนี้ (พวงเล็ก อุดระ, 2539, หน้า 12)

1. นำเข้าสู่บทเรียน คือ เป็นการสร้างแรงจูงใจให้เกิดขึ้นแก่นักเรียนด้วยการสนทนา ชักถาม หรือการใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ พร้อมทั้งแจ้งจุดประสงค์ การเรียนรู้ให้นักเรียนทราบว่า เมื่อเรียนจบบทเรียนนี้แล้วจะสามารถทำอะไรได้บ้าง

2. ขั้นสอน คือ การทบทวนความรู้เดิมหรือประสบการณ์เดิมของนักเรียนที่ต้อง นำมาใช้ในการเรียนความรู้ใหม่ เพื่อนำไปสู่จุดประสงค์การเรียนรู้ โดยการชักถาม สนทนา หรือให้นักเรียนปฏิบัติ จากนั้นจึงดำเนินการสอน ดังนี้

2.1 เสนอบทเรียนใหม่ โดยผู้สอนอธิบายเนื้อหาและใช้สื่ออุปกรณ์ต่าง ๆ ประกอบ เช่น ผังความรู้ รูปภาพ ภาพข่าว เป็นต้น

2.2 ให้แนวการเรียนรู้ เป็นการแนะนำให้นักเรียนทำกิจกรรมด้วยตนเอง โดยการใช้คำถามเป็นการนำทางหรือให้แนวคิดนักเรียน

2.3 ปฏิบัติกิจกรรม โดยให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง

2.4 แจ้งผลการปฏิบัติกิจกรรม

3. ขั้นสรุป

3.1 เปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามข้อสงสัย

3.2 สรุปและทบทวนบทเรียน

การจัดการเรียนรู้ที่ออกแบบดีมีประโยชน์อย่างมาก เพราะสามารถนำเสนอเนื้อหา ได้ตรงตามเนื้อหาที่ต้องการสอน ทำให้ผู้สอนสามารถใช้เวลาในชั้นเรียนได้อย่างคุ้มค่า มากขึ้น และทำให้ผู้เรียนจัดเตรียมสื่อการสอนและวิธีการวัดประเมินผลได้ตรงตาม ความสามารถในการเรียนรู้ของนักเรียน ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามศักยภาพของตนเอง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

พระกิตติพงศ์ ดารักษ์ (2547) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดีย เรื่อง สำนวนและภาษิตไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังจากเรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดีย สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สมพล ลิ้มสกุล (2547) ศึกษาเรื่อง การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสนใจใฝ่รู้ของนักเรียนด้วยคอมพิวเตอร์เพื่อการนำเสนอเรื่อง โรคติดต่อสำหรับ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า หลังการทดลองผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษาเรื่อง โรคติดต่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 1 ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกัน

ศุภร จินดาเวชช์ (2549) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่จัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWL-Plus ผลการวิจัยพบว่า ทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่จัดการการเรียนรู้ ด้วยเทคนิค KWL-Plus แสดงว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จินตนา ผ่องแสงสุข (2548) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน วิชาภาษาไทยเรื่อง การอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทาง การเรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนวิชาภาษาไทยเรื่องการอ่านจับใจ ความสำคัญของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนเรียนและหลังเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ที่ระดับ .05 แสดงว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

ปราณีย์ เอกมอญ (2548) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เพื่อการปฏิบัติเรื่องการขยายพันธุ์พืช นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดเลาเต่า อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยบทเรียน

คอมพิวเตอร์ช่วยสอนเรื่องการขยายพันธุ์พืชหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญ ที่ระดับ 0.05

ตรีพล สักกะวนิช (2548) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาบทเรียน *e-learning* แบบปฏิสัมพันธ์ บนระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต วิทยาระบบปฏิบัติการ 1 หลักสูตรสถาบันราชภัฏ พ.ศ. 2544 ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มที่เรียน โดยใช้บทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (e-learning) แบบปฏิสัมพันธ์บนระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่สร้างขึ้น มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สูงกว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่เรียนด้วยวิธีปกติ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ :05

สตรีรัตน์ เชียงกา (2548) ศึกษาเรื่อง การศึกษาผลสัมฤทธิ์การอ่านอย่างมี วิจารณ์ญาณของนักเรียน โดยใช้สาร โฆษณาและสารทั่วไปเป็นสื่อการอ่าน ชั้นมัธยมศึกษา- ปีที่ 2 โรงเรียนมัธยมฐานบินกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ การอ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณของนักเรียน โดยใช้สาร โฆษณาและสารทั่วไปเป็นสื่อการอ่าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จารุณี สอนใจ (2549) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน กลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์เรื่อง ทฤษฎีบทพีทาโกรัส สำหรับนักเรียนชั้นมัธยม- ศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนอนุบาลหนองปรือ จังหวัดกาญจนบุรี ผลการวิจัยพบว่า ค่า t ของ คะแนนทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนของกลุ่มตัวอย่าง เท่ากับ 13.22 และมีผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

พนิดา บัวมณี (2549) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์เรื่อง อัตราส่วนและร้อยละ สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วย บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05

ปาริชาติ ชนม์ทวี (2546) ศึกษาเรื่อง การใช้วรรณกรรมวัยรุ่นที่ตรงกับความสนใจ ของนักเรียนพัฒนาทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียน สอาดเผดิมวิทยา จังหวัดชุมพร ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์การอ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณ จากการทำแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนพบว่า คะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบ

วัดผลสัมฤทธิ์การอ่านอย่างมีวิจารณญาณก่อนเรียนและหลังเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ศุภ โขก แสงวงศ์ (2550) ศึกษาเรื่อง ผลการใช้ e-learning ชุด Microsoft Office สำหรับการสอนนักเรียนระดับประถมศึกษาช่วงชั้นที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า การใช้อีเลิร์นนิ่ง (e-learning) ชุด Microsoft Office จากแบบทดสอบหลังเรียนของแต่ละเรื่องที่เรียน คือ เรื่องที่ 1 โปรแกรม Microsoft Office Word พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 90 ของคะแนน มีจำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 84.00 ของจำนวนนักเรียนทั้งหมด เรื่องที่ 2 โปรแกรม Microsoft Office PowerPoint พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 90 ของคะแนน มีจำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 70.00 ของจำนวนนักเรียนทั้งหมด เรื่องที่ 3 โปรแกรม Microsoft Office Excel พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 90 ของคะแนน มีจำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 72.00 ของจำนวนนักเรียนทั้งหมด

สาธิต ยันตรีสิงห์ (2550) ศึกษาเรื่อง ผลการใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง การอนุรักษ์โบราณสถานโบราณวัตถุในจังหวัดนครปฐม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดบางพระ ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

วันชัย ก่อนกำเนิด (2550) ศึกษาเรื่อง การเปรียบเทียบผลการเรียนรู้ด้วยวิธีแบบร่วมมือกับวิธีเรียนแบบอิสระผ่านสื่อคอมพิวเตอร์มัลติมีเดียกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (ทัศนศิลป์) เรื่อง องค์ประกอบศิลป์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ผลการวิจัยพบว่า ผลการเรียนรู้ของกลุ่มที่เรียน โดยวิธีเรียนแบบร่วมมือผ่านสื่อคอมพิวเตอร์มัลติมีเดีย มีผลการเรียนที่สูงกว่ากลุ่มที่เรียน โดยวิธีเรียนแบบอิสระผ่านสื่อคอมพิวเตอร์มัลติมีเดีย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วีระ สูดสังข์ (2550) ศึกษาเรื่อง การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ระหว่างการจัดการเรียนรู้แบบแผนผังความคิดรวบยอดและการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานเรื่อง วรรณคดีและวรรณกรรมกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนกลุ่มที่เรียนแบบแผนผังความคิดรวบยอดกับกลุ่มที่เรียนแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน มีผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ

เรื่อง วรรณคดีและวรรณกรรม หลังเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักเรียนที่เรียนแบบแผนผังความคิดรวบยอดมีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สูงกว่ากลุ่มที่เรียนแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน

งานวิจัยต่างประเทศ

Faulkner-Beitzel (2008) ศึกษาเรื่อง *Learning to Teach Online: An Interpretive Study of High School Teachers Experiences in Developing Online Pedagogy* ได้ศึกษาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ การทำความเข้าใจ และเรียนรู้ถึงประสบการณ์การจัดการเรียนการสอนของครูในโรงเรียน High School ผลการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนการสอนออนไลน์ช่วยให้ผู้สอนพัฒนาการเรียนการสอนดีขึ้น ช่วยเปลี่ยนแปลงระบบการสอนเดิมที่ล้าสมัย ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ดี และเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อตัวผู้เรียน ครูผู้สอน และระบบการศึกษา

Henley (2009) ศึกษาเรื่อง *Developing e-learning: A Case Study of Tennessee High School* ได้ศึกษาถึงการพัฒนาระบบการเรียนแบบอีเลิร์นนิ่ง (e-learning) ของโรงเรียน High School Tennessee ทำให้ทราบว่า การศึกษาแบบอีเลิร์นนิ่ง (e-learning) เกิดประโยชน์หลายด้านกับนักเรียน ทำให้ใช้เวลาในการศึกษาน้อยลงและเรียนได้ง่ายขึ้น อีกทั้งทำให้ครูและผู้บริหารมีความสุขในการทำงาน การสอนนักเรียนเกิดผลดียิ่งขึ้น

Cassan (2002) ศึกษาเรื่อง *Critical Thinking Leading to Transformative Learning: Understanding the Impact of One's Family on Adult Learners* เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการปฏิรูปการเรียนรู้ด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ และอิทธิพลเกี่ยวกับครอบครัว ที่มีผลต่อการเข้าใจของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเข้าใจในสารข้อมูลที่ได้รับจากแหล่งพื้นฐานครอบครัว ซึ่งเป็นสารที่น่าเชื่อถือและสารที่มีการปฏิเสธคัดค้าน และได้นำกลวิธีมาช่วยเหลือนักเรียนที่เป็นผู้ใหญ่ให้เกิดการพัฒนาที่สมบูรณ์ อันทำให้ประสบผลสำเร็จในชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งสภาพภาวะสิ่งแวดล้อมในวิทยาลัย การวิจัยแสดงให้เห็นว่า กลวิธีในการพัฒนาทำให้นักเรียนเกิดการปฏิบัติ สามารถเพิ่มพูนอัตราความรู้ที่ได้รับจากสารสูงขึ้นไป และการที่นักเรียนได้มีโอกาสอภิปรายแบบกลุ่มเล็ก ๆ จะก่อให้เกิดความน่าเชื่อถือ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เมื่อนักเรียน ได้ใช้วิธีการ

ทางหลักทฤษฎีเพิ่มประสิทธิภาพทางความคิด ก็สามารถช่วยในเรื่องการตัดสินใจที่สมบูรณ์ของนักเรียนมากขึ้น

Hunt (2002) ศึกษาเรื่อง *Promoting Critical Thinking: An Analysis of Instruction Techniques with Undergraduates in a University Setting* เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และเทคนิคโครงสร้างการวิเคราะห์ของนิสิตปริญญาตรีในมหาวิทยาลัย Kansas State การศึกษาใช้โครงสร้างที่มีความแตกต่างในการวิเคราะห์สาเหตุเกี่ยวกับการคิดอย่างมีวิจารณญาณในชั้นเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้จากการสุ่มเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยจะถูกกำหนดตามความสามารถที่ได้รับ ซึ่งมีความแตกต่างกันในด้านรูปแบบเนื้อหา แบบทดสอบ ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนทั้งสองกลุ่มมีพัฒนาการทางด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณมากขึ้น และการพัฒนาทักษะการคิดวิจารณญาณจะไม่เกิดขึ้น ถ้ามีความเป็นชั้นเรียนมากเกินไป นิสิตต้องการความพิเศษเกี่ยวกับการคิดอย่างมีวิจารณญาณ อันจะสามารถส่งผลให้เกิดความเข้าใจและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง มีความรอบคอบ มีเหตุผลในการพิสูจน์ข้อเท็จจริง ได้ถูกต้องมากขึ้น ผลการวิจัยดังกล่าวสรุปได้ว่า การใช้รูปแบบการสอน กลวิธีการคิด บทเรียนคอมพิวเตอร์ กลวิธีการสอน และเนื้อหาการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นนั้น เป็นสิ่งที่สามารถพัฒนาทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนได้สูงขึ้น

Chang (2008) ศึกษาเรื่อง *Faculty Perceptions and Utilization Management System in Higher Education* ได้ศึกษาถึงแนวคิดและประโยชน์ของการจัดการศึกษาในระดับสูง โดยใช้การสอนแบบอีเลิร์นนิ่ง (e-learning) พบว่า การสอนแบบอีเลิร์นนิ่ง (e-learning) ดีกว่าการสอนแบบโบราณ (การสอนโดยใช้กระดานดำ) อย่างแน่นอน และมีประโยชน์ต่อนักเรียนในการเรียนรู้ในอนาคคอันใกล้แน่นอน

จากการศึกษางานวิจัยต่างประเทศพบว่า การเรียนด้วยการใช้สื่อการสอนที่ทันสมัยหรือการสอนแบบอีเลิร์นนิ่ง (e-learning) ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ และพฤติกรรมในการเรียนของผู้เรียนสูงกว่าผู้ที่เรียนแบบปกติ ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

จากการศึกษางานวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนที่ได้รับการสอนผ่านสื่อ
มัลติมีเดีย คอมพิวเตอร์ช่วยสอน และการใช้บทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (e-learning) เป็นผู้ช่วยสอน
ส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ผู้วิจัยจึงเกิดความสนใจที่จะศึกษาเรื่อง
การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
โดยใช้บทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (e-learning) และวิธีการสอนแบบปกติ เพื่อพัฒนาทักษะการอ่าน
อย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยมีความมุ่งหวังว่าผลสัมฤทธิ์
ด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนจะพัฒนาดีขึ้น